Programmarapportage
November 2023

P&C cyclus 2023:

April: Rapportage op hoofdlijnen ✓

Mei: Programmarapportage ✓

Juni: Dashboardrapportage ✓

Juli: Perspectiefnota en jaarrekening ✓

September: Rapportage op hoofdlijnen ✓

Oktober: Dashboardrapportage X

November: Programmarapportage en Begroting

December: Dashboardrapportage

Inhoudsopgave:

1. Inleiding 3
2. Samenvatting 3
3. Programma's 6
   - 3.0 Programma 0 Bestuur en ondersteuning 6
   - 3.1 Programma 1 Veiligheid 12
   - 3.2 Programma 2 Verkeer en Vervoer 15
   - 3.3 Programma 3 Economie 19
   - 3.4 Programma 4 Onderwijs 22
   - 3.5 Programma 5 Sport, Cultuur en recreatie 25
   - 3.6 Programma 6 Sociaal Domein 32
   - 3.7 Programma 7 Volksgezondheid en milieu 50
   - 3.8 Programma 8 Wonen en bouwen 57
4. Bouwgrond 61
5. Projecten 62
   - 5.1 Hart van Zuid 62
   - 5.2 Kraanvogel 63
   - 5.3 Herhuisvesting vluchtelingen 64
   - 5.4 Verduurzaming Mozaïek 65
   - 5.5 Overige projecten/ kredieten 2023 67
   - 5.6 Uitvoeringsprogramma 2023 69
6. Begrotingswijziging 71

1. Inleiding

Voor u ligt de Programmarapportage november 2023. We rapporteren de jaareindeverwachting ten opzichte van de actuele begroting 2023 en op basis van deze jaareindeverwachting stellen we een begrotingswijziging voor. Het doel van de rapportage is om snel inzicht te krijgen in de stand van zaken voor het lopende jaar, met de financiën als uitgangspunt. De geactualiseerde begroting (stand Perspectiefnota 2023) is daarbij leidend.
In 2023 rapporteren we vier keer aan het college en de raad, aangevuld met dashboardrapportages op specifieke onderwerpen. De dashboardrapportage van oktober hebben we vanwege het ontbreken van nieuwe informatie op de betreffende thema's niet uitgewerkt tot een rapportage. Twee van vier rapportages zijn uitgebreider qua vorm en inhoud. Hierin beoordelen we de budgetten op het laagste niveau en rapporteren we op programmaniveau de stand van zaken omtrent de beleidsvoornemens. Dit noemen we de Programmarapportage, waarvan dit de tweede in 2023 is.

In deze rapportage geven we eerst een samenvatting met het verwachte resultaat ten opzichte van de begroting. Vervolgens geven we per programma de stand van zaken weer omtrent de voorgenomen beleidsvoornemens uit de Programmabegroting 2023 en een analyse op de verwachte budgetafwijkingen. Een aantal thema's hebben we daarbij uitgebreider toegelicht. Vervolgens geven we inzicht in de projecten van grote omvang of politieke betekenis.

2. Samenvatting

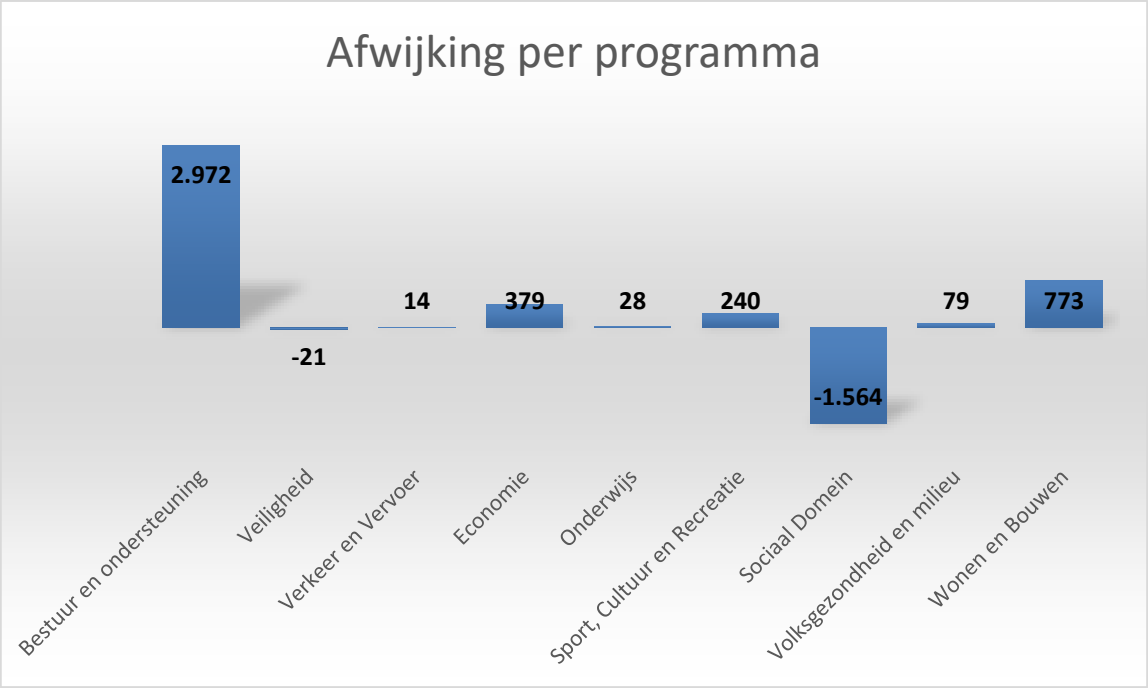
In de begroting 2023 is rekening gehouden met een positief resultaat van € 156k. Deze verwachting hebben bij de Perspectiefnota bijgesteld tot een tekort van € 1.437k, af te dekken uit de algemene reserve. Met de huidige jaareindeverwachtingen komen we uit op een positief resultaat van € 3.278. Dat is, rekening houdend met € 1.816k aan budgetoverhevelingen, € 2.898k hoger is dan begroot. De budgetoverhevelingen 2023-2024 werken we verder uit en komen we met een apart raadsvoorstel op terug.

Bedragen x 1.000	**2023**
Primitieve begroting	€ 86
Decembercirculaire	€ 70
Perspectiefnota	-1.593
Actuele begroting	**- € 1.437**
Verwacht jaarrekeningresultaat	**€ 3.278**
Ingeschatte budgetoverhevelingen	**€ 1.816**
Verwacht saldo t.o.v. begroting	**€ 2.898**

In deze rapportage beoordelen we alle budgetten op afwijkingen ten opzichte van de actuele begroting. In de tabel op pagina 5 zijn de verwachte afwijkingen van grote omvang ten opzichte van de begroting opgenomen, met een verwijzing naar het programma waarin we dit nader toelichten. De grootste afwijkingen zien we terug in de jeugdzorg -€ 0,6 miljoen, algemene uitkering (septembercirculaire) € 0,9 miljoen, vrijval stelpost loon- en prijsindex € 0,5 miljoen, inkomsten uit bouwen € 0,3 miljoen, de WDW € 0,4 miljoen.
In de programma's geven we minimaal een toelichting op alle afwijkingen groter dan € 10k.

Afwijkingen per programma
In onderstaande grafiek geven we de afwijkingen ten opzichte van de begroting per programma weer. Voor een meer uitgebreide toelichting verwijzen we naar de analyses in de programma's uit hoofdstuk 3.

In de programma's hebben we ook een aantal thema's integraal uitgewerkt. Specifiek voor de thema's Jeugd / WMO, BUIG, bijzondere bijstand en de stand van zaken vluchtelingen arbeidsmigranten en huisvesting verwijzen we naar de thema's in paragraaf 3.6. In paragraaf 3.0 lichten we de tweede Bestuursrapportage 2023 van de Werkorganisatie Druten Wijchen toe en de gevolgen van de septembercirculaire. In 3.7 geven we een nadere toelichting op de klimaatgelden.

	Programma								
Onderwerp	**0**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**
Extra verkiezingen	-€ 65k								
WDW verwacht voordeel 2023	€ 395k								
Rente opbrengsten	€ 76k								
Algemene uitkering septembercirculaire	€ 918k								
Algemene uitkering decembercirculaire (energietoeslag)	€ 1.706k								
BTW afrekening 2021	€ 157k								
Vennootschapsbelasting	-€ 54k								
Einduitkering GR Bijsterhuizen				€ 323k					
Verzekeringskosten					-€ 52k				
Meerval afrekening incl. ontvangen subsidie						€ 318k			
Correctie op afschrijvingsreserves						-€ 66k			
Jeugdzorg							-€ 601k		
Schuldhulpverlening							€ 66k		
Energietoeslag 2023							-€ 1.706k		
Vrijval reservering compensatie armoede							€ 315k		
Vrijval middelen gemeentefonds armoede							€ 89k		
MGR Arbeidsmatige dagbesteding							€ 69k		
Vervoersvoorzieningen							€ 75k		
Bestemmingsplannen									€ 50k
Exploitatieovereenkomsten ruimtelijke ordening									€ 50k
vrijval loon- en prijsindex stelpost									€ 500k
Bouwleges									€ 180k
Overig	-€ 161k	-€ 21k	€ 14k	€ 56k	€ 80k	-€ 12k	€ 129k	€ 79k	-€ 7k
Totaal	**€ 2.972k**	**-€ 21k**	**€ 14k**	**€ 379k**	**€ 28k**	**€ 240k**	**-€ 1.564k**	**€ 79k**	**€ 773k**

3. Programma's

3.0 Programma 0 Bestuur en ondersteuning

Speerpunten:

0.a	***Vertrouwen in elkaar***
	We zien een trend van een dalende opkomst bij verkiezingen. Het vertrouwen in de politiek en overheid staat overal onder druk. In Wijchen willen we deze trend keren. De gemeente wil dichter bij haar inwoners staan. De gemeente moet nog beter benaderbaar, aanspreekbaar en zichtbaar zijn. De komende jaren zetten we daar meer op in. We nodigen alle fracties in de gemeenteraad uit om dit samen met ons op te pakken.
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
Het versterken van participatie, cocreatie en accounthouderschap is hier onderdeel in. Met het college, raad en samenleving onderzoeken we hoe we nog beter kunnen worden in participatie. De resultaten hiervan worden vastgesteld in een nieuw 'participatie en cocreatie kader'.	We werken aan een nieuw participatie en cocreatiekader. Deze is begin 2024 klaar. Hierin werken we tevens uit hoe we dichtbij de mensen, wijk- en kerngericht, gaan werken.
We versterken onze inzet op participatie o.a. met een nieuw digitaal participatie instrument/ platform om inwoners zo vroeg en zo goed mogelijk te betrekken bij de opgaven.	Eind 2023 is duidelijk met welk digitaal platform we gaan werken. Begin 2024 is het digitaal platform operationeel.
Met de WDW academie investeren we in het ontwikkelen van goede vaardighouden, houding en gedrag voor onze medewerkers.	Binnen de WDW academie bieden we verschillende activiteiten hierop o.a. trainingen bestuurlijke en strategische advisering en dienstverleningsvaardigheden zoals Masterclass Socrates, Deep Democracy en Werken vanuit de bedoeling. Meer dan 80% van de medewerkers maakt gebruik van de WDW academie.

0.b	***Betrouwbare dienstverlening***
	Contact met de gemeente moet prettig en duidelijk zijn. Heb je een vraag? Dan vind je het antwoord gemakkelijk online, of krijg je snel telefonisch of schriftelijk antwoord. Een fysieke afspraak maken kan natuurlijk ook. Ook als dat antwoord is dat er meer tijd nodig is om de vraag te beantwoorden. Zo weet je waar je aan toe bent. De gemeente neemt zorgen serieus en denkt in oplossingen. Inwoners begrijpen heel goed dat niet alles kan, want er zijn verschillende belangen en beperkte middelen. Juist daarom is open en snelle communicatie belangrijk.
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
We werken aan de uitvoering van het programma Dienstverlening 'Dienstverlening dichtbij'. We werken met 5 leidende dienstverlenings-principes.	In de Agenda Dienstverlening zijn 10 deelprojecten opgenomen. Daarvan lopen 7 projecten zoals het opstellen van een nieuw Participatie en Cocreatie kader, het verbeteren van onze dienstverlenende vaardigheden, het realiseren van een Omnichannelstrategie, het realiseren van de Hybride Newswroom, Datagedreven werken en monitoren klantsignalen. Drie projecten zijn getemporiseerd of staan in de uitvoering later gepland. O.a. vanwege de Corona- en Oekraïne crisis en vacatures/ tekort aan medewerkers. Dit zijn Digitale Balie, onderzoek openingstijden en Mijn overheid/MijnZaken. De oriëntatie hierin is al wel gestart. Zodra er mensen

	beschikbaar zijn, gaan we hier in 2024 verder mee aan de slag.
We investeren in digitale innovatie en realiseren een chatbot en livechat op de website van Wijchen. Ook gaan we met digitale balie en beeldbellen en monitoring van klantsignalen aan de slag.	De chatbot is in juli live gegaan. Op dit moment wordt er onderzoek gedaan naar het toevoegen van een live chat en welke verbeteringen mogelijk zijn voor de chatbot. Alles wat mensen met selfservice verder helpt, scheelt in telefonie en mailverkeer. Deze tijd kunnen we weer besteden aan de meer complexe vragen, zaken. Het projecten Digitale balie en beeldbellen. Wij hopen dat dit in 2024 op te kunnen pakken. Met monitoren klantsignalen is een start gemaakt. We verwachten hier begin 2024 een volledig plan voor te hebben staan en die tot uitvoering te kunnen brengen.
We onderzoeken door wie en hoe de kantoren en openingstijden nu gebruikt worden en wat de te verwachtte ontwikkeling in gebruik is. We gebruiken hiervoor de resultaten van de Inwoners- en Ondernemerspeiling en zetten een aanvullend onderzoek intern en extern uit.	De inwoners- en ondernemerspeiling is vorig jaar uitgevoerd en teruggekoppeld. Voor 2024 staat een nieuwe peiling op de planning. De voorbereiding is gestart, definitieve gesprekken volgen begin 2024. Het streven is om de peiling halverwege maart uit te zetten en de resultaten 6-8 weken later terug te koppelen. Het onderzoek openingstijden is wel voorbereid, maar getemporiseerd zoals bovenstaand is vermeld. De verwachting is dat dit onderzoek net voor de zomer van 2024 wordt uitgevoerd en dat de resultaten net voor of na het reces beschikbaar zullen komen.

0.c	***Krachtige partner in de regio*** *In onze regio is de gemeente Wijchen een sterke gemeente en een goede buur. Juist door samen te werken kunnen we elkaar versterken. Wijchen neemt haar verantwoordelijkheid en is een teamspeler in de regio.*
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
Met de Groene metropoolregio werken we aan de verstedelijkingsstrategie, wonen, werk en bereikbaarheid, en nieuwe opgaven op het gebied van klimaatadaptatie, duurzaamheid, energietransitie, circulariteit en gezondheid.	Inmiddels zijn de colleges en raden meegenomen in de besluitvorming rondom het regioarrangement van de provincie. Het najaar 2023 staat mede in het teken van de evaluatie van de GMR als samenwerkingsverband na 2 jaar. Ook zal een nieuwe regioagenda moeten worden gemaakt. Zowel de evaluatie als de nieuwe regioagenda zullen in 2024 worden voorgelegd aam de deelnemende gemeenten.
Met de gemeenten van het Rijk van Nijmegen onderzoeken we verdergaande samenwerking om Wijchen en de regio sterker te positioneren.	Inmiddels is het Berensschot onderzoek naar het Bestuurlijk regionaal ecosysteem afgerond en gepresenteerd in de college ontmoeting Rijk van Nijmegen van 21 november. Het Dit onderzoek zal basis zijn voor een hernieuwde kijk op de samenwerking Rijk van Nijmegen. Deze zal in 2024 duidelijk moeten zijn. De lokale ontwikkelstrategie in het kader van het EU LEADER programma is ingediend en wordt met positief advies aan Gedeputeerde Staten voorgelegd.

0.d	***Financieel gezond***

De financiën van de gemeente Wijchen zijn op orde. We gaan zorgvuldig met belastinggeld om en zijn daar transparant over. Onze woonlasten behoren tot de laagste van de regio en daar zijn we trots op. Maar we zijn ons ervan bewust dat onverwachte ontwikkelingen kunnen vragen om lastige financiële keuzes.	
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
De begroting moet sluitend zijn. We geven niet meer geld uit dan er binnenkomt. De onroerendezaakbelasting (OZB) wordt niet gebruikt als sluitpost.	De begroting 2024 is vastgesteld op 9 november 2023. Daarin is geen OZB verhoging toegepast buiten de reguliere index. Bij de begroting hebben we aangekondigd maatregelen uit te werken voor de Perspectiefnota 2024, zodat de raad tijdig keuzes kan maken waarmee de begroting ook vanaf 2026 structureel sluitend blijft.

0.e Een strategische visie voor Wijchen 2035 (Strategisch kompas) *Het strategisch kompas Wijchen 2035 geeft de koers aan in wat we in de verschillende opgaven willen bereiken de komende jaren.*	
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
In 2023 wordt er gestart met de uitvoering van de genoemde acties in het strategisch kompas.	Het Strategisch Kompas is met het kernteam en de verschillende betrokken beleidsmedewerkers verder uitgewerkt in verschillende stappen. Deze stappen worden telkens geborgd in de P&C Cyclus. In 2023 zijn er 4 nieuwsbrieven inclusief een jaarlijkse stand van zaken o.a. in de Wegwijs verschenen. Hiermee zijn ook de inwoners, ondernemers en partners geïnformeerd over hoe we hieraan werken.

Werkorganisatie Druten Wijchen

In de tweede Bestuursrapportage verwacht de WDW een positief saldo voor 2023 van € 610k, waarmee de gemeentelijke bijdragen van Druten en Wijchen kan worden verlaagd. Voor Wijchen leidt dit tot een voordeel van € 395k.
Voor wat betreft de personele budgetten verwacht de WDW uit te komen, al zijn er nog onzekerheden over de hoogte van de te voorziene verlofverplichtingen en frictiekosten, zoals het toepassen van verlofsparen en vervroegde uittreding. Van het totale opleidingsbudget van € 600k is nog 43% aan ruimte beschikbaar voor het resterende vierde kwartaal. De verwachting is dat de WDW niet het volledige budget gaat benutten in 2023. De inschatting nu is dat hier € 200k op over blijft. Het niet benutte deel gaat terug naar de beide gemeenten. Vanaf 2024 is overigens de verwachting dat, met het verder professionaliseren van de WDW academie, het opleidingsbudget volledig ingezet gaat worden. Voor informatisering en automatisering verwacht de WDW binnen budget te blijven. De provinciale subsidie van € 800k voor harmonisatie ICT, bij de start van de WDW, is dit jaar afgewikkeld. De eindbetaling van € 160k is ontvangen. Voorzichtigheidshalve had de WDW hier in de begroting geen rekening mee gehouden, dus dat bedrag valt nu vrij. Als laatste verwacht de WDW dit jaar, mede door de gestegen rente, een voordeel van € 250k aan rentevergoeding op de middelen die aangehouden zijn in de schatkist.
Op 21 november heeft het college een informatienota voor de raad vastgesteld, waarmee de tweede Bestuursrapportage 2023 van de WDW is doorgeleid naar de raad.

Septembercirculaire

Op Prinsjesdag is de septembercirculaire verschenen als vertaling van de miljoenennota. De vertaling van de septembercirculaire voor 2024 en verder is opgenomen in de Begroting 2024. De effecten van de circulaire op de begroting 2023 verwerken we middels deze Programmarapportage. We ontvangen

in 2023 € 918k meer geld, dan aangenomen in de meicirculaire 2023. Voor ongeveer € 750k komt dit door het landelijk niet bereiken van het BCF-plafond, waar we op voorhand op gekort zijn in de hoogte van de algemene uitkering. De taakmutaties voor het lopende jaar zijn dermate beperkt, dat dit niet leidt tot budgetaanpassingen.

Op 7 november heeft het college de beleidsregels van de energietoeslag 2023 vastgesteld. De kosten hiervan nemen we op in programma 6. Vooruitlopend op de decembercirculaire ramen we een extra opbrengst in de algemene uitkering van
€ 1.706k, waarmee we de uitvoering van deze regeling neutraal in deze rapportage presenteren.

Financieel:

(Bedragen x € 1.000)

TV	Taakveld	Begroot	JEV	Budget overheveling	Saldo
0.10	Mutaties met reserves	-1.799	-1.799	0	0
0.1	Bestuur	2.694	2.643	65	-14
0.2	Burgerzaken	-303	-172	0	-130
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	18	55	0	-37
0.4	Overhead	32.454	32.090	0	365
0.5	Treasury	-934	-1.010	0	76
0.61	OZB woningen	-6.399	-6.398	0	-1
0.62	OZB niet-woningen	-3.954	-3.918	0	-36
0.64	Belastingen overig	-355	-350	0	-5
0.7	Algemene uitkering en Overige uitkeringen gemeentefonds	-77.383	-80.007	0	2.624
0.8	Overige baten en lasten	-23	-208	0	184
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	0	54	0	-54
	Resultaat	**-55.982**	**-59.019**	**65**	**2.972**

TV	Toelichting verschil baten en lasten rekening/begroting (min is nadeel)	Structureel	Incidenteel
0.1	Voor de gemeenschappelijke regeling Groene Metropool hebben we een restitutie van de inwonersbijdrage ontvangen over 2022 van € 17k.	0	17
0.1	Meer uitgaven voor het strategisch kompas.	0	-5
0.1	Naar verwachting zal er voor communicatie-/publicatie minder budget nodig zijn, dan bij het samenstellen van de begroting was voorzien.	0	6

TV	Toelichting verschil baten en lasten rekening/begroting (min is nadeel)	Structureel	Incidenteel
0.1	In de primitief geraamde bijdragen aan de VNG (Vereniging Nederlandse Gemeenten) zijn de loon-en prijsontwikkeling onvoldoende begroot.	-32	0
0.2	De kosten voor deze verkiezingen zijn hoger uitgevallen dan begroot. De invoering van de nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen per 1-1-2023 brachten extra transportkosten, personeelskosten en beveiligingskosten met zich mee. Het totale verkiezingsproces werd met 1 tot 2 dagen verlengd. De totale extra kosten voor de verkiezingen in maart 2023 bedroegen € 25.000.	0	-25
0.2	De verkiezingen voor de Tweede kamer van 22 november waren niet voorzien. Het is nog onduidelijk of gemeenten hiervoor worden gecompenseerd door het ministerie van BZK. De niet voorziene kosten bedragen € 65.000, zijnde de complete organisatie van een verkiezing.	0	-65
0.2	De opbrengst van de rijbewijzen nemen af doordat er meer mensen een digitale aanvraag indienen.	0	-20
0.2	De Eigen Verklaringen komen bijna niet meer voor en deze inkomsten zitten verwerkt in de post leges.	-14	0
0.2	Diverse kosten voor de burgerlijke stand.	0	-6
0.3	Hogere verzekeringskosten gebouwen.	0	-20
0.3	Hogere kosten voor het onderhoud aan onze gebouwen.	0	-11
0.3	Onderhoudskosten rekenen we af met de egalisatiereserve onderhoud gebouwen.	0	11
0.3	Er is een overschrijding door een naheffing over de jaren 2021 en 2022 bij de waterschapsheffingen op onze panden.	0	-16
0.3	In 2023 is een vervroegde aflossing gedaan van een lening voor huurkoop.	0	18
0.3	De huuropbrengsten vallen lager uit door verkopen aan CPO's.	0	-18
0.4	De WDW geeft in haar tweede Bestuursrapportage aan € 610k over te houden, vanwege rentevoordelen, het niet volledig inzetten van het opleidingsbudget en de afwikkeling van de provinciale subsidie. De bijdrage van Wijchen kan daarmee verlaagd worden.	0	395
0.4	Externe adviezen op het gebied van VpB en BTW.	0	-15
0.4	Hogere verzekeringskosten gebouwen.	0	-8
0.4	Lagere onderhoudskosten gebouwen, met name uitstel van onderhoud bij het gemeentekantoor en de gemeentewerf.	0	198
0.4	Onderhoudskosten rekenen we af met de egalisatiereserve onderhoud gebouwen.	0	-198
0.4	Op het beschikbare budget voor schade-uitkeringen die onder het eigen-risico vallen zal naar verwachting € 11k overblijven.	0	11
0.4	Voor het Kasteel Wijchen zijn extra middelen aangeschaft en/of vervangen. Het koffiezetapparaat is onder andere vervangen vanwege brandgevaar.	0	-10
0.5	Rente: voordeel door rente ontvangsten vanuit de schatkist, vanwege stijgende rente.	0	76
0.62	Op grond van de laatst bekende rapportage 2023 van Munitax dient de raming van de OZB opbrengsten van eigenaren en gebruikers van niet woningen met totaal € 36k te worden verlaagd.	0	-36
0.64	Op grond van de laatst bekende rapportage 2023 van Munitax dient de raming van de opbrengst hondenbelasting met € 5k te worden verlaagd.	0	-5

TV	Toelichting verschil baten en lasten rekening/begroting (min is nadeel)	Structureel	Incidenteel
0.7	Op grond van de September-circulaire 2023 kan de raming voor de algemene-uitkering met € 918k worden verhoogd. Daarbij is rekening gehouden met afrekening voorgaande jaren.	0	918
0.7	Verwachte extra uitkering uit het gemeentefonds in de decembercirculaire voor de uitvoering van de Energietoeslag 2023.	0	1.706
0.8	BTW afrekening 2021.	0	157
0.8	De middelen vanuit de decembercirculaire 2022 in het kader van het versterken van de sociale basis, vallen vrij. Dit omdat er voldoende middelen zijn op dit thema in 2023 (en verder) als onderdeel van de SPUK GALA.	0	29
0.8	Verkoop flexwoningen Oude klapstraat aan de woningbouwcorporatie, waartegenover de gemeentelijke investering staat.	0	7.375 -7.375
0.9	Te betalen vennootschapsbelasting (VPB) over voorgaande jaren m.b.t. verstrekken hypotheken en reclame uitingen. We hebben dit onder protest betaald, omdat de boeterente behoorlijk hoog is, maar proberen samen met andere gemeenten tot een ander oordeel van de belastingdienst te komen.	0	-54
	Overig	0	-12
	TOTAAL	**-46**	**3.018**

3.1 Programma 1 Veiligheid

Speerpunten:

1.a	***Samen opletten***
	Politie en gemeentelijke boa's hebben een belangrijke taak in de handhaving. Zij kunnen niet altijd overal aanwezig zijn. Het moet vanzelfsprekend zijn dat mensen elkaar kunnen aanspreken op gedrag. En dat buurtbewoners samen een oogje in het zeil houden. Goed gedrag is de norm; ongewenst gedrag pakken we aan.
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
We zorgen dat de boa's gerichter handhaven. Dit doen we door de APV aan te passen als het nodig is. De samenwerking tussen de politie en de boa's professionaliseren we verder. Overleg met politie, boa's en portefeuillehouder zetten we voort.	De samenwerking tussen BOA's en politie is geprofessionaliseerd. Ook is het overleg met politie, BOA's en portefeuillehouder voortgezet. Daarnaast heeft het college de geweldsbevoegdheden voor de BOA's toegekend.
Het is belangrijk dat buurtbewoners zichzelf ook verantwoordelijk voelen voor de veiligheid en leefbaarheid in hun buurt. We onderzoeken hoe we dat versterken. We faciliteren en stimuleren initiatieven die bijdragen aan leefbaarheid en veiligheid. Denk hierbij aan de Week van de Veiligheid en WhatsApp buurtpreventie. Samen met collega's en partners houden we onze ogen en oren open in de samenleving. Als het nodig is, gaan we met inwoners in gesprek.	We faciliteren en stimuleren initiatieven die bijdragen aan leefbaarheid en veiligheid. De Week van de Veiligheid is georganiseerd in week 41. De campagne 'samen voor een veilige buurt' is van start gegaan in 2023. Deze campagne heeft betrekking op het signaleren en melden van ondermijningssignalen.
We volgen het landelijk beleid rond het afsteken van vuurwerk. Het draaiboek voor de jaarwisseling wordt jaarlijks bijgewerkt.	We volgen het landelijk beleid rond het afsteken van vuurwerk. Het draaiboek voor de jaarwisseling wordt jaarlijks bijgewerkt.
Jongerenoverlast is een probleem van alle tijden. Samen met haar partners probeert de gemeente om de overlast zo veel mogelijk te beheersen. We zetten daarbij in op preventie en repressie. Preventief zetten we jongerenwerkers en straatcoaches in. Zij houden overlast gevende jeugd in de gaten en praten als het nodig is met ouders en/of verzorgers. Ze schakelen hulp in van professionals. Repressief houden de partners een oogje in het zeil. Ook werken we samen met de politie, justitie, bureau Halt en leerplicht. Alle ontwikkelingen rondom jongerenoverlast bespreken we maandelijks in het JOS (Jongeren Op Straat-overleg). In 2023 en 2024 betrekken we onderwijsinstellingen in onze aanpak. En professionaliseren we de samenwerking tussen partners in het JOS.	In 2023 is geïnvesteerd in de ontwikkeling van het Jeugd en Veiligheidsoverleg. Collega's en partners zijn bijgeschoold op de thema's 'jonge aanwas' en 'privacy – gegevensdeling in het kader van jeugdaanpak'. Daarnaast hebben we regionale samenwerking opgezet met Druten, Beuningen en West Maas en Waal om het waterbedeffect van jongerenoverlast (bijv. tijdens evenementen) aan te pakken. De inzet van het bestuurlijk instrumentarium (denk aan gebiedsverbod, waarschuwingsbrief etc.) is gestart. Het convenant en het 7 stappenmodel zijn in ontwikkeling. Onderwijsinstellingen zijn betrokken in de ketenaanpak.

1.b	***Stevige aanpak van criminaliteit***
	Samen staan we sterk tegen criminaliteit. Samen met ondernemers en inwoners werken we aan onze veiligheid. En gaan we als het mogelijk is ondermijning tegen. Dit doen we door het thema onder de aandacht te brengen bij inwoners en ondernemers.
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
De veiligheid op bedrijventerreinen heeft onze aandacht. We blijven ons inspannen om het Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) te behouden. In	Het Keurmerk Veilig Ondernemen wordt door het centrummanagement en de bedrijventerreinen georganiseerd. Zij werken daarin samen met gemeente,

2023 toetsen we het KVO. Hiervoor benaderen we partners om de veiligheid op diverse vlakken te bewaken. De bedrijventerreinen zijn onderdeel van de integrale controles. Het ondermijningsteam Tweestromenland (OTSL) bereidt de controles voor en voert ze uit.	politie en brandweer. De veiligheid op bedrijventerreinen heeft de aandacht. We blijven ons inspannen om het KVO te behouden. In samenwerking met partners zullen we de veiligheid op diverse vlakken blijven bewaken door het uitvoeren van controles.
Ondermijning pakken we aan. Daarbij gaat extra aandacht uit naar het buitengebied. Bijvoorbeeld door leegstand in het buitengebied tegen te gaan en het behalen (en houden) van het Keurmerk Veilig Buitengebied. We plannen integrale controles op de bedrijventerreinen. Zo krijgen en houden we zicht op ondermijnende criminaliteit.	Naar verwachting ontvangen we begin 2024 het Keurmerk Veilig Buitengebied. Daarnaast wordt er een integrale handhavingscontrole in het buitengebied opgezet die gericht zijn op de APV en Wet Natuurbescherming. Ook wordt actief ingezet op het weerbaarder maken van inwoners en ondernemers. We zijn gestart met de uitvoering van het werkplan weerbaar Gelderland-Zuid 2023-2025.
Bij de aanpak van ondermijning werken we samen met gemeenten in de regio. Daarmee voorkomen we een waterbedeffect. In 2023 blijven we actief deelnemen aan het OTSL. Hierbij voeren we onder andere integrale controles uit in de gemeente.	We werken met een gezamenlijke themagerichte aanpak. Onlangs is een integrale controle uitgevoerd bij garageboxen en opslagplaatsen. In Tweestromenland willen we intern de kennis vergroten over het herkennen van signalen van ondermijning. Diverse collega's hebben hiervoor een training bijgewoond.
In overleg met de politie bestrijden we zichtbare criminaliteit op straat, zoals drugshandel en drugsgebruik. We voeren gerichte acties uit samen met onze veiligheidspartners. Denk hierbij aan verkeerscontroles, postacties en bedrijfscontroles.	Signalen worden actief opgepakt. We sluiten aan bij bestaande projecten zoals Donkere Dagen Offensief, Week van de Veiligheid, 24 uur blauw en de thema's genoemd in de verkeerskalander van de Politie.
We blijven ons ook beschermen tegen cyberdreigingen door te investeren in digitale veiligheid. We nemen deel aan de Week van de Cyberveiligheid. Ook nemen we deel aan een regionale werkgroep cybercrime. En we organiseren bijeenkomsten en acties om bewustwording te creëren.	In de veiligheidskalender besteedden we aandacht aan het thema. Daarmee maakten we inwoners en ondernemers bewust van de gevolgen. We zetten preventieve acties op om inwoners en ondernemers weerbaarder te maken. Wij nemen, samen met West Maas en Waal, deel aan de regionale werkgroep cybercrime.
We werken nog meer regionaal samen op het gebied van veiligheid. Dat doen we op thema's als Bibob, zorg en veiligheid, ondermijning, verkeer en cybercriminaliteit. Hierbij volgen we het Integraal Veiligheidsplan (IVP).	Het Integraal Veiligheidsplan 2023-2026 is vastgesteld door de gemeenteraad. Het bijbehorende uitvoeringsprogramma beschrijft hoe hier in 2023 en 2024 uitvoering aan gegeven wordt. In 2024 wordt het UVP geactualiseerd.

1.c Crisisbeheersing op lange termijn

In het geval van langdurige crises werken we met een kernteam. Het kernteam voert namens de gemeente de regie tijdens de crisis. Het kernteam werkt samen met de Veiligheidsregio en de lokale actieteams.

In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
We ontwikkelen beleid om onze organisatie en gemeenschap weerbaar te maken tegen langdurige crises, zoals de coronacrisis en de Oekraïne crisis. Zo spelen we sneller en passend in op maatschappelijke ontwikkelingen.	De WDW werkt volgens een opgestelde aanpak om onze organisatie en gemeenschap weerbaar te maken tegen langdurige crises, zoals de coronacrisis en de Oekraïne crisis. Zo spelen we sneller en passend in op maatschappelijke ontwikkelingen.
We bereiden onze organisatie voor op langdurige crises. In geval van een langdurige crisis vormen we een kernteam. Het kernteam draagt zorg voor de interne en externe organisatie. En het werkt integraal samen met externe partners, zoals de Veiligheidsregio en lokale actieteams. Ook	In geval van een langdurige crisis vormen we een kernteam, hiervoor is een aanpak opgesteld. Het kernteam draagt zorg voor de interne en externe organisatie. En het werkt integraal samen met externe partners, zoals de Veiligheidsregio en lokale actieteams. Zo bereiden we ons voor op

reageert het kernteam op nieuwe maatregelen van de Rijksoverheid. Zo bereiden we ons voor op toekomstige crisissituaties.	toekomstige crisissituaties.

Financieel:

(Bedragen x € 1.000)

TV	Taakveld	Begroot	JEV	Budget overheveling	Saldo
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	2.824	2.823	0	2
1.2	Openbare orde en veiligheid	134	128	30	-23
	Resultaat	**2.959**	**2.950**	**30**	**-21**

TV	Toelichting verschil baten en lasten rekening/begroting (min is nadeel)	Structureel	Incidenteel
1.2	Er is momenteel een overschrijding op de kosten APV i.v.m. de opvang van kosten hond in Dierenpension Zeeland. Er volgt binnenkort een second opinion en daarna wordt er gekeken naar een oplossing voor de komende periode.	0	-15
1.2	Extra kosten voor inhuur juridische ondersteuning in een grote rechtszaak.	0	-17
1.2	Naar verwachting vallen de leges APV wat hoger uit, door meer aanvragen o.a. voor inritten en het organiseren van evenementen.	0	6
	Overig	0	5
	TOTAAL	**0**	**-21**

3.2 Programma 2 Verkeer en Vervoer

Speerpunten:

2.a Ruimte voor fietsers en voetgangers *Langzaam vervoer past bij uitstek bij de schaal en het dorpse karakter van Wijchen. Het is ook nog eens gezond en milieuvriendelijk. Daarom willen we fietsen en wandelen aantrekkelijker maken, zonder daarbij autogebruik te ontmoedigen.*	
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
We geven meer ruimte aan voetgangers en fietsers. Dit nemen we mee bij projecten en advisering. Dit is in afweging met andere belangen.	Dit pakken we op als reguliere advisering.
We investeren in parkeerplekken voor fietsen en infrastructuur voor e-bikes in het centrum.	Dit wordt meegenomen bij het project Tussen Kasteel en Wijchens Meer.
Dit is onderdeel van maatregel 15 van het MUP en de actualisatie van het parkeerbeleid maatregel 13 MUP.	Maatregel 13; actualisatie parkeerbeleid is juni 2023 gestart, afronding maart 2024. Dit is na afronding van maatregel 3; actualisatie wegencategorisering. Dit is in mei 2023 gestart. Afronding Q1 2024.
In de openbare ruimte hebben we doorlopend extra aandacht voor toegankelijkheid voor mensen met een beperking, zoals rolstoelgebruikers.	Er is doorlopend aandacht voor de toegankelijkheid van alle weggebruikers.
We spannen ons in voor een snelfietsroute langs Niftrik naar Oss en het vrij liggend fietspad langs de Ravensteinseweg.	Er is een onderzoek gestart naar de Snelfietsroute langs Niftrik naar Oss. Dit is in samenwerking met Rijkswaterstaat, provincies Gelderland en Noord-Brabant en gemeente Oss. Fietspad Ravensteinseweg wordt in de zomer van 2024 gerealiseerd.
We onderzoeken de fietsverbinding Batenburg – Niftrik.	Planvorming loopt. Budget voor 2023 beschikbaar.
Specifieke MUP maatregelen: - Upgrade fiets- en wandelnetwerk maatregel 9 MUP. - Bewaakte fietsenstalling centrum maatregel 15a MUP (onderdeel van parkeerbeleid, maatregel 13 MUP)	Er is een werkbudget van € 25k beschikbaar voor kleine aanpassingen ter verbetering van fiets- en wandelnetwerk. Hiervan is het volledige bedrag opgemaakt ter verbetering van het fietsnetwerk in Wijchen. Het wandelnetwerk is in 2023 niet aangepast met dit budget.

2.b Gastvrij voor de auto *Wijchen heeft een goede bereikbaarheid voor de auto en gratis parkeermogelijkheden. Dat willen we behouden, terwijl we proberen om auto's minder dominant in het straatbeeld te maken.*	
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
We zorgen voor goede bereikbaarheid van het centrum met voldoende gratis parkeerplekken. Dit nemen we mee in de planvorming van TKWM.	Dit wordt meegenomen bij het project Tussen Kasteel en Wijchens Meer.
We implementeren het dynamisch parkeerverwijssysteem centrum Wijchen.	Dit project is opgestart en is in de onderzoeksfase. Er is budget voor beschikbaar.
Bij nieuwbouwprojecten onderzoeken we of we anders om kunnen gaan met parkeren.	Dit wordt meegenomen bij maatregel 13; actualisatie parkeerbeleid. Dit wordt is juni 2023 gestart. Afronding maart 2024.
We zetten ons in voor voldoende openbare laadpalen voor elektrische auto's, door advisering over locaties en het proactief plaatsen van laadpalen.	Dit pakken we op als reguliere advisering.

We blijven ons inzetten voor het aanpakken van verkeersknelpunten zoals knooppunt Bankhoef. Dit heeft doorlopend onze aandacht. We blijven aangehaakt bij de MIRT-A50 maar ook de N845.	Ambtelijk en bestuurlijk zijn we aangehaakt bij de A50 en andere regionale projecten.
De bereikbaarheid van bedrijventerreinen Bijsterhuizen en Wijchen Oost krijgt extra aandacht.	Diverse onderzoeken zijn uitgevoerd. Hier is na afronding budget voor aangevraagd.
Specifieke MUP maatregelen: - Actualisatie wegcategorisering maatregel 3 MUP - Snelheid binnen en buiten bebouwde kom maatregel 5 en 6 MUP (volgt na maatregel 3) - Actualisatie parkeerbeleid en parkeernormen maatregel 13 en 14 MUP. - Parkeren bedrijventerreinen maatregel 16 MUP.	Maatregel 3; actualisatie wegcategorisering is gestart. Naar verwachting wordt dit Q1 2024 door de raad vastgesteld. Daarna kan maatregel 5 en 6 worden opgepakt. Ook de actualisatie van het parkeerbeleid en -normen is opgestart. Maatregel 16 is hier onderdeel van.

2.c Goed bereikbaar met openbaar vervoer *Ook met trein en bus is Wijchen goed te bereiken. Met de bouw van Wijchen-West komt de mogelijkheid voor een tweede treinstation in beeld.*	
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
Een kwartiersdienst van de trein richting Den Bosch blijven we op de regionale en landelijke agenda zetten.	Ambtelijk en bestuurlijk wordt hier aandacht voor gevraagd.
Samen met partners zetten we in op een buurtbus tussen Wijchen en Druten.	Onderzoek naar de mogelijkheden in samenwerking met de partners (Connexxion, provincie, buurtbusvereniging) is afgerond. Het is niet mogelijk een buurtbusverbinding tussen Wijchen en Druten te realiseren.
Met buurtbusvereniging en Provincie Gelderland wordt de haalbaarheid besproken.	
Specifieke MUP maatregelen: - OV-verbinding Druten-Wijchen maatregel 19 MUP	

2.d Veilig verkeer en minder overlast *Iedereen moet veilig aan het verkeer kunnen deelnemen. Zowel feitelijk als gevoelsmatig nog veiliger dan op dit moment Of je nu naar school gaat, op weg naar je werk bent, of een ommetje maakt. Overlast door geluid, stank en trillingen pakken we aan.*	
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
Om overlast te voorkomen leiden we landbouwverkeer zo veel mogelijk om de bebouwde kom heen. Bij maatregel 3 MUP: actualisatie wegcategorisering hoort bij maatregel 7 MUP: Visie landbouwverkeer.	Dit is navolgend aan maatregel 3/ 7 en is niet in 2023 opgepakt.
Gevaarlijke verkeerssituaties en plekken met veel geluidsoverlast onderzoeken we en pakken we aan.	Dit pakken we op waar het zich voordoet. Dit wordt betaald uit bestaande kredieten. Dit jaar zijn er op diverse punten kleine aanpassingen gedaan ter behoeve van de verkeersveiligheid.
Er vindt een onderzoek plaats om de geluidsoverlast van gemeentelijke wegen in beeld te brengen en om aan de raad een voorstel voort te leggen hoe deze kunnen worden aangepakt.	De verwachting is dat het onderzoek in het tweede kwartaal 2024 gereed is.
We zetten ons in voor een variant van de A50 met de minste overlast voor omwonenden.	Ambtelijk en bestuurlijk zijn we aangehaakt bij de A50 en andere regionale projecten. Dit is aangekaart bij de keuze bij de verschillende varianten.
We geven extra aandacht aan verkeersveiligheid rond scholen en	Door het jaar heen zijn diverse mini-evenementen geweest met betrekking

sportclubs.	tot de 'Lekker Anders Dag' om het verkeersgedrag aan te passen.
Dit heeft doorlopend onze aandacht en sluit aan op maatregel 28 MUP.	Conform.
We doen een proef met de ‘groene flitspaal’, waarmee we rustig rijden belonen en buurtbewoners geld voor hun wijk sparen. De mogelijkheid gaan we onderzoeken en stellen hier advies over op.	Dit is niet opgepakt. Er zitten veel juridische haken en ogen aan de ‘groene flitspaal’.
Specifieke MUP maatregelen: - Onderzoek sluipverkeer maatregel 1 MUP. - Onderzoek/aanpak grijze wegen maatregel 4 MUP. - Snelheid buiten bebouwde kom maatregel 5 MUP (60km inrichting). - Visie landbouwverkeer maatregel 7 MUP. - Deelname aan het Regionaal werkplan verkeersveiligheid maatregel 27 MUP.	Maatregel 1, 4 en 7 zijn uitbesteed aan een extern adviesbureau. Maatregel 5: De Broekstraat/ Kavelpad is ingericht conform 60 km/u. Maatregel 27 heeft doorlopend onze aandacht.

Financieel:

(Bedragen x € 1.000)

TV	Taakveld	Begroot	JEV	Budget overheveling	Saldo
2.1	Verkeer en vervoer	3.788	3.296	531	-40
2.2	Parkeren	255	205	0	50
2.5	Openbaar vervoer	32	28	0	3
	Resultaat	**4.074**	**3.529**	**531**	**14**

TV	Toelichting verschil baten en lasten rekening/begroting (min is nadeel)	Structureel	Incidenteel
2.1	Het structurele budget voor abonnementen binnen het taakveld verhardingen kan komen te vervallen.	9	0
2.1	Dit jaar hebben we een meeropbrengst aan leges voor kabels en leidingen.	0	36
2.1	Meer onderhoud gepleegd op onze selectieve afsluiting.	0	-10
2.1	Er zijn extra werkzaamheden uitgevoerd in het kader van wijkbeheer aan Bijsterhuizen.	0	-50
2.1	In verband met extra werk n.a.v. de overdracht Bijsterhuizen verwachten we een overschrijding op inritten.	0	-40
2.1	Na afschaffing van de zwerfafvalvergoeding was het nog niet definitief of we een vervangende vergoeding zouden ontvangen. We ontvangen nu een vergoeding voor openbare prullenbakken op basis van inwoneraantal.	0	31
2.1	Ontvangsten vergoeding energie reclame objecten.	0	12
2.1	De kosten voor zwerfvuil zijn hoger dan begroot in verband met campagnes om zwerfvuil aan te pakken.	0	-24
2.2	Aan de parkeergarages zijn minder kosten gemaakt voor o.a. reparaties.	0	20
2.2	We verwachten minder personeelskosten voor de parkeergarage.	0	30
2.5	Voetveer: klein voordeel op dit budget	0	3
	Overig		-3
	TOTAAL	**9**	**5**

3.3 Programma 3 Economie

Speerpunten:

3.a	***Een aantrekkelijke gemeente voor ondernemers*** *We zijn trots op de vele kleine en grote ondernemers in onze gemeente. Zij zijn onze banenmotor, en dat willen we graag zo houden. De komende jaren blijven we werken aan een goed ondernemersklimaat.* *Er zijn economische ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op de uit te voeren plannen. Zoals inflatie, de dreiging van een loon-prijs spiraal en een mogelijke recessie. Dit kan tot gevolg hebben dat we extra acties moeten nemen.* *Belangrijk zijn onder andere goede bereikbaarheid en digitale infrastructuur. We geven ruimte door overbodige regels weg te nemen. Duurzame innovaties bieden kansen voor het bedrijfsleven én dragen bij aan een beter klimaat.*
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
Vitalisering bedrijventerrein Wijchen-Oost.	We hebben bijgedragen aan de start van Spark!. We gaan samen met ondernemers beginnen aan het vergroenen van de openbare ruimte op het bedrijventerrein. We leggen begin 2024 een voorstel voor aan de gemeenteraad om een impuls geven aan de verkeersveiligheid en uniformiteit van de Einstein- en Edisonstraat. De voorbereiding heeft in 2023 plaatsgevonden.
Ondersteunen duurzaamheids- en circulaire initiatieven met ondernemers. Ondersteunen lokale initiatieven in de ruil- en deeleconomie. Mede opzetten van een regionaal Ondernemersloket over duurzaamheid.	We hebben bijgedragen aan het digitale energieloket en de Stimuleringslening Verduurzaming Zakelijk. We ondersteunen het initiatief om Smart Energy Hubs te realiseren op Wijchen Oost en Bijsterhuizen. We ondersteunen het plan om een waterstoftankstation te realiseren op Bijsterhuizen.
Participatietrajecten met ondernemers bij nieuwe ontwikkelingen zoals bij ontwikkeling van bedrijventerrein Wijchen-Oost en binnen Tussen Kasteel en Wijchens Meer.	We betrekken ondernemers bij de genoemde ontwikkelingen maar ook denken we via het economisch netwerk samen na over economische ontwikkelingen in de gemeente en de regio.

3.b	***Vitale winkelcentra*** *Wijchen heeft verschillende wijkwinkelcentra. En in het hart een sterk en bruisend centrum, met een gevarieerd aanbod aan winkels, vele horecagelegenheden, en mooie evenementen. Dit willen we zo houden en waar mogelijk versterken. Daarbij houden we oog voor het tegengaan van leegstand.*
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
In samenwerking met ondernemers en het CMW uitvoering geven aan de Detailhandel Structuurvisie.	Het CMW levert jaarlijks een plan aan om de detailhandel in heel Wijchen te versterken. Daarnaast is er een jaarlijks gezamenlijk Accountplan opgesteld met het CMW en BIZ Pandeigenaren Centrum om uitvoering te geven aan de aanbevelingen uit de toekomstvisie Centrum en acties van het CMW en BIZ Pandeigenaren Centrum.
We doen onderzoek naar de toekomst van de warenmarkt en geven uitvoering aan de aanbevelingen.	Het onderzoek is afgerond. We gaan samen met de ondernemers aan de markt en de marktkooplieden aan de slag met de aanbevelingen.

	Vooruitlopend aan de actualisatie van de Marktverordening. Dit zal in 2024 opgepakt worden.

3.c	***Economische en toeristische visie*** *We willen een levendige, innovatieve en duurzame economie. Dit bereiken we door gezamenlijk te investeren in een excellent ondernemers- en vestigingsklimaat. Door samen te werken en duurzaam te ondernemen leveren we een bijdrage aan het prettig ondernemen, werken, wonen, recreëren voor ondernemers, inwoners van gemeente Wijchen en bezoekers. Deze ambitie willen we waarmaken aan de hand van de volgende vier strategielijnen: innovatie, aantrekkingskracht, samenwerking en duurzaamheid.*
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
We werken samen met ondernemers om leegstand in het centrum en op bedrijventerreinen tegen te gaan.	Dit doen we door regelmatig te overleggen met CMW, vereniging van pandeigenaren in het centrum van Wijchen en bedrijventerreinverenigingen.
We ronden de onderzoeken naar de mogelijkheden tot uitbreiding van de bedrijventerreinen Bijsterhuizen en Breekwagen af.	Beide trajecten lopen nog maar zullen dit jaar afgerond worden. Over de voortgang van de uitbreiding van Bijsterhuizen is de gemeenteraad kortgeleden geïnformeerd.
We hebben een actieve rol in het toekomstbestendig houden van de winkelgebieden in onze gemeente.	Dit doen we door invulling te geven van de aanbevelingen uit de detailhandelsstructuurvisie in samenspraak met de werkgroep van ondernemers.
We dragen bij aan projecten om het bedrijfsleven op bedrijventerrein Wijchen oost en het Maaswaalcollege met elkaar te verbinden.	We hebben regulier overleg met de initiatiefnemers van Spark! Dit project is eind april opgestart met als doel het VMBO van het Maaswaalcollege te verbinden aan technische bedrijven op Wijchen oost. Daarnaast werken we aan een doorstart van het Techlokaal in Wijchen.
Stimuleren groei en het gebruik van recreatievoorzieningen zoals een dekkend recreatief wandelroutenetwerk, bewegwijzering, afspraken over het gebruik van routes over particulier terrein, het promoten van het netwerk online.	Het gewenste dekkend recreatief wandelroutenetwerk is in kaart gebracht. De plaatsing wordt in de 1e helft van 2024 gerealiseerd.
Het recreatief netwerk verduurzamen door met elektrische fiets-voetveren te varen.	Vanaf het vaarseizoen 2023 zijn de voetveren in Batenburg en Niftrik elektrisch.

Financieel:

(Bedragen x € 1.000)

TV	Taakveld	Begroot	JEV	Budget overheveling	Saldo
3.1	Economische ontwikkeling	530	458	75	-3
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	-322	0	322
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-458	-450	0	-8
3.4	Economische promotie	188	92	28	68
	Resultaat	**260**	**-221**	**103**	**379**

TV	Toelichting verschil baten en lasten rekening/begroting (min is nadeel)	Structureel	Incidenteel
3.2	Einduitkering Bijsterhuizen.	0	323
3.3	Op grond van de laatst bekende rapportage 2023 van Munitax dient de raming van de opbrengsten uit de reclamebelastingen neerwaarts te worden bijgesteld.	0	-9
3.4	Voor economische zaken zijn dit jaar naar schatting minder adviezen benodigd.	0	14
3.4	Op grond van de meest actuele gegevens over de werkelijke opbrengsten uit de toeristenbelasting, kan de raming hiervan worden verhoogd. Dit voordeel houdt in hoofdzaak verband met de opbrengsten uit festival "Down the rabbit hole".	0	46
3.4	O.a. door de aanschaf van materieel t.b.v. de 4-daagse en de gestegen elektriciteitskosten van evenementen enerzijds wordt een kleine onderschrijding verwacht t.a.v. deze activiteiten.	-3	0
3.4	Dit jaar verwachten we minder inzet en materiaal voor festiviteiten, dit leidt tot een incidenteel voordeel.	0	11
	Overig	0	-3
	Totaal	**-3**	**382**

3.4 Programma 4 Onderwijs

Speerpunten:

4.a	***Fijn opgroeien met goed onderwijs***
	De jeugd heeft de toekomst. Daarom blijven we investeren in het onderwijs. We zetten actief in op kansengelijkheid voor kinderen. Het is belangrijk dat kinderen zo dicht mogelijk bij huis naar school kunnen gaan. We streven naar Integrale Kind Centra (IKC's) binnen multifunctionele accommodaties.
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
We spannen ons in voor de realisatie van IKC's in Wijchen-Zuid, en Wijchen-West. Ontwikkeling MFA's Westwijzer en Hart van Zuid, uitbreiding Maaswaal College. Huisvesting voor de nieuwe basisschool Kans en Kleur.	Het vormen van een IKC is in eerste instantie een keuze en verantwoordelijkheid van het onderwijs en de kinderopvang. De gemeente kan faciliteren vanuit haar zorgplicht voor onderwijshuisvesting. Dat laatste doet ze door het bouwen van nieuwe MFA's. Voor genoemde MFA stellen we een Programma van Eisen op. Voor de uitbreiding van het MWC hebben is een bouwvoorbereidingskrediet beschikbaar gesteld.
We stimuleren dat kinderen te voet of met de fiets naar school komen.	Dit doen we met behulp van een bestaand project. De 'Lekker Anders Dag'. Dit loopt in het huidige contract tot en met schooljaar 2023/ 2024. We zijn bezig met de verlenging.
Bij onveilig parkeergedrag rond scholen zetten we extra handhaving in.	Bij onveilig parkeergedrag rond scholen zetten we extra toezicht of handhavingsmaatregelen in. Denk hierbij aan intensievere controles door toezicht en handhaving en / of politie.
We stimuleren het behoud van de scholen in de kleine kernen.	Behoud kleine scholen is onderdeel van Integraal Huisvestingsplan Onderwijs.

4.b	***Onderwijs ondersteuning voor iedereen***
	Een goede opleiding is belangrijk voor de toekomst van onze jongeren. Maar niet alle leerlingen doorlopen even makkelijk hun schooljaren. Voor leerlingen met wie het niet goed gaat op school, zorgen we voor voldoende ondersteuning. Onze leerplichtambtenaren zijn de gesprekspartner voor scholen, leerlingen en ouders. Zij vormen ook de toegangspoort naar hulp als een leerling uit dreigt te vallen. Dit doen we met lokale en regionale partners. Zo zorgen we dat leerlingen minder uitvallen in het onderwijs.
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
Het Maaswaal College blijft samen met de gemeente betrokken bij het programma 'Aanpak ziekteverzuim VO'.	Aan de regionale aanpak ziekteverzuim VO is uitvoering gegeven.
Regionaal werken we samen op een verbeterde instroom en doorstroom van leerlingen, aan de versterking van de zorgteams in het VO en MBO en aan een sluitend aanbod van tijdelijke opvangvoorzieningen.	Regionaal is hierin samen met het VO en MBO opgetrokken. Voor nieuwkomersleerlingen is hard gewerkt om voor alle kinderen een passende plek te vinden.
De inzet van leerplichtambtenaren is gericht op terugkeer naar school.	Dit is opgenomen als reguliere aanpak.
Er is voldoende aanbod van schoolmaatschappelijk werk in het primair en voortgezet onderwijs.	We hebben met scholen voor primair en voortgezet onderwijs afspraken gemaakt over de beschikbaarheid van maatschappelijk werkers. We leveren vaste medewerkers en uren aan de scholen. De maatschappelijk werkers zijn verbonden met het SWT en in dienst bij de gemeente Wijchen. De samenwerking verloopt goed volgends de onderwijs besturen.

We versterken de inzet van jeugdartsen ter vermindering van het ziekteverzuim in het VO.	We zetten jeugdartsen binnen VO en MBO in via het regionaal samenwerkingsverband ter vermindering van het ziekteverzuim. Verantwoording hiervan wordt in regionaal PFO besproken.

4.c Een aanbod voor alle peuters

Het voorschoolse aanbod draagt bij aan de brede ontwikkeling van het jonge kind. We zetten in dat peuters naar een voorschoolse voorziening gaan. Voor ouders die geen recht hebben op kinderopvangtoeslag via de Belastingdienst is er gesubsidieerd aanbod. Peuters met (een risico op) een taalachterstand krijgen een extra aanbod voorschoolse educatie om hun kansen op een succesvolle en passende schoolcarrière te vergroten.

In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
We geven De Eerst Stap een subsidie voor het voortzetten van het gesubsidieerd aanbod en de voorschoolse educatie.	Gerealiseerd.
We actualiseren ons onderwijsachterstandenbeleid voor de nieuwe beleidsperiode 2023-2026. Hierbij gaan we extra inzetten op het versterken van de educatieve kwaliteit. Daarbij gaan we ook samenwerken met kinderdagverblijven en de bibliotheek.	Gerealiseerd. Het nieuwe OAB beleid is op 30 maart 2023 door de raad vastgesteld.
In 2022 verstrekten we aan de bibliotheek (penvoerder) een bijdrage voor Leesoffensief Wijchen vanuit de NPO-middelen. Het Leesoffensief wordt in schooljaren 2022-2023 en 2023-2024 uitgevoerd.	In uitvoering.

4.d Versterken van basisvaardigheden bij volwassenen

Wie beschikt over voldoende basisvaardigheden zoals kunnen lezen, schrijven, rekenen en met een computer kunnen werken, staat sterker en gezonder in het leven. Daarom zorgen we voor voldoende aanbod aan cursussen en vergroten we het aantal vindplaatsen. Dit doen we zowel lokaal als samen met onze partners in de regio.

In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
Samen met partners in de gemeente werken we aan het opzetten van een Digi-Taalhuis in Wijchen. Voor de coördinatie van de activiteiten en de toeleiding van laaggeletterden naar passend aanbod, stellen we een taalhuiscoördinator aan.	In de stuurgroep DigiTaalhuis werken Bibliotheek Wijchen, MeerVoormekaar, ROC Nijmegen en gemeente, met als adviseur Stichting Lezen en Schrijven, aan de opzet van het DigiTaalhuis Wijchen. Er wordt gewerkt aan een convenant. Voor het zichtbaar maken van een goede gezamenlijke uitvoering, registratie een monitoring wordt de aanstelling van een taalhuiscoördinator voorbereid.

Financieel:

(Bedragen x € 1.000)

TV	Taakveld	Begroot	JEV	Budget overheveling	Saldo
4.1	Openbaar basisonderwijs	-161	-165	0	4
4.2	Onderwijshuisvesting	1.610	1.660	0	-50
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	1.051	977	0	74
	Resultaat	**2.500**	**2.473**	**0**	**28**

TV	Toelichting verschil baten en lasten rekening/begroting (min is nadeel)	Structureel	Incidenteel
4.1	Legaath van Cooth: voordeel op dit budget omdat er geen uitgaven geweest zijn.	0	4
4.2	Verzekeringen: nadeel op de verzekeringen bij primair onderwijs en basisonderwijs door gestegen premies afgelopen jaren.	-52	0
4.3	Leerlingenvervoer: voordeel op vergoedingen door minder gebruik dan begroot.	0	38
4.3	Peuterspeelzalen: voordeel op dit budget doordat de subsidie afrekening 2022 lager uitvalt dan is bevoorschot.	0	36
	Overig.	0	-2
	Totaal	**-52**	**80**

3.5 Programma 5 Sport, Cultuur en recreatie

Speerpunten:

5.a Samen actief en sportief *Sport is belangrijk voor lichaam en geest. We zijn daarom trots op ons actieve verenigingsleven met de vele vrijwilligers. Die blijven we ondersteunen. Ook zoeken we naar nieuwe manieren om sporten en bewegen te stimuleren. Daarbij vinden we het belangrijk dat iedereen hier gebruik van kan maken, ongeacht leeftijd, inkomen, of een eventuele beperking.*	
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
1. Jeugd. 1.1. Met behulp van de combinatie- functionarissen versterken we o.a. de samenwerking tussen onderwijs en sportverenigingen en vergroten we de diversiteit van het school- en naschoolse aanbod. 1.2. Via Sjors Sportief hebben alle basisschoolkinderen de kans om zich op een laagdrempelige manier te oriënteren in diverse takken van sport, zonder meteen lid te worden van een Wijchense sportvereniging. 1.3. Inzetten van de mobiele fitnessvoorziening (sportcontainer) worden gerealiseerd in Wijchen. Door middel van een jaarkalender zal de sportcontainer telkens op verschillende plekken in de Wijchen worden neergezet waar o.a. de jongeren gebruik van kunnen maken.	De activiteiten hebben plaats gevonden. We gaan de invulling van de Brede Regeling Combinatiefuncties samen met Kans & Kleur herijken. In 2024 zullen we de combinatiefunctionarissen voor een deel anders in gaan zetten. De hoofdlijnen hiervoor zijn inmiddels bekend. Begin 2024 zal de nieuwe invulling worden voorgelegd aan het college.
2. Senioren. Samen met de doelgroep, de sportverenigingen en externe maatschappelijke partners (o.a. Stichting Meer Voormekaar, Seniorensportvereniging Oud-Fit, GGD) worden projecten opgezet om een passend sport- en beweegaanbod te creëren.	Bij het lokaal sportakkoord waar o.a. Meervoormekaar, GGD, sportverenigingen en Seniorenvereniging Oud-Fit bij aangesloten zijn wordt gekeken naar passende activiteiten voor deze doelgroep. De bedoeling is dit in 2024 uit te gaan voeren samen met de verschillende partijen
3. Mensen met een beperking. Iedereen moet kunnen meedoen aan sport- en beweegactiviteiten. Hier worden de sportverenigingen en relevante organisaties bij betrokken. We zetten hiervoor in: - De geldterugregeling. - Kindregeling. - Uniek Sporten.	Dit doen we door Uniek Sporten in te zetten als er een hulp vraag is vanuit de (beginnende) sporters of bij een vereniging die aanbod wil genereren voor deze doelgroep. Waar mogelijk worden hier verenigingen bij betrokken die al een aanbod hebben of andere relevante organisaties.
4. Subsidies. We hebben de mogelijkheid subsidie te verlenen voor initiatieven die sport stimuleren uit het sport-stimuleringsbudget.	Continue proces.
5. Lokaal sportakkoord. Naast de concrete ambities uit het Lokaal sportakkoord kunnen initiatiefnemers aanvragen indienen die bekostigd kunnen worden uit het uitvoeringsbudget (dit budget is van de Wijchense gemeenschap, niet van de gemeente). De kerngroep, een vertegenwoordiging van de lokale(sport)-verenigingen en maatschappelijke instellingen, waar ook de gemeente deel van uit maakt beoordelen deze aanvragen.	In uitvoering

6. We verkennen de mogelijkheden om een buurtsportcoach in te zetten zodat sport- en beweegaanbod toegankelijker wordt voor alle leeftijden. Samen met de verschillende partners (o.a. sportverenigingen, schoolbesturen, Meervoormekaar enz.) gaan we onderzoeken/ verkennen waar behoefte aan is en of het haalbaar is. Dan zal ook duidelijk worden of dit bijvoorbeeld een buurtsportcoach, combinatiefunctionaris of verenigingsondersteuner moet worden.	In uitvoering, zie punt 1. Dit wordt meegenomen in de Brede Regeling Combinatiefuncties.
7. Sportevenementen krijgen onze steun, omdat ze zorgen voor verbinding en Wijchen op de kaart zetten.	Als dit speelt denken we hier in mee.
8. We streven naar voorzieningen voor jongeren van alle leeftijden. Met jongeren en ouders verkennen we waar behoefte aan is. Bijvoorbeeld een pumptrack, pannakooi of skatebaan. Hoe om te gaan met de speelvoorzieningen in de gemeente is opgenomen in het speelruimtebeleid. Dit wordt gecontinueerd. Mochten er initiatieven komen vanuit de inwoners dan denken we graag mee.	In uitvoering, continu proces.
8.1 Voor kinderen ontwikkelen we een klim- en speelbos. We bekijken waar dit een plek kan krijgen.	In uitvoering.
9. Beheer en exploitatie maatschappelijk vastgoed Voorzieningen bieden voor een compleet aanbod van activiteiten dat bijdraagt aan een prettig leefklimaat.	Stichting 't Mozaïek en gemeente hebben een rapport laten opstellen over de manier waarop Stichting 't Mozaïek het beheer van de MFA's in de kern Wijchen kan overnemen. De proef tot beheer van MFA De Brink door Stichting 't Mozaïek is succesvol verlopen. Stichting De Brink heft zich op. Gemeente en Stichting 't Mozaïek sluiten een contract tot beheer van MFA De Brink.
9.1 We stimuleren breder gebruik van sportparken. Ook overdag, zodat andere doelgroepen hier gebruik van kunnen maken.	Continue proces.
9.2 Zwembad De Meerval krijgt een renovatie met beperkte uitbreiding. Bouwvoorbereiding renovatie en uitbreiding gaan we in 2023 mee beginnen.	Op basis van het Programma van Eisen op voor renovatie en toegenomen eisen bij duurzaam energiegebruik heeft de raad een meningsvormende nota ontvangen over renovatie of nieuwbouw.
9.3 We ondersteunen dit op allerlei manieren, waaronder het beschikbaar stellen van accommodaties. Ontwikkeling MFA's Hart van Zuid en Westwijzer.	We zijn in voorbereiding op het bouwen van nieuwe MFA's met daarin sportzalen en wijkvoorzieningen. Voor de genoemde MFA's met sportzalen en wijkvoorzieningen stellen we een Programma van Eisen op.

5.b	***Zuinig op onze kunst, cultuur en historie*** *In onze kunst en cultuur zien we onze lokale identiteit terug. Daar hechten we veel waarde aan. We vinden het ook belangrijk om aandacht te houden voor de rijke historie van Wijchen en al haar kernen. Daarom blijven we hierin investeren en houden we dit voor iedereen toegankelijk.*
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
We beschermen onze cultuurhistorische waarden en steunen initiatieven die de lokale historie in beeld brengen. Het cultuurhistorisch beleid wordt gecontinueerd. De beleidsnota cultuurhistorie en de kerkenvisie worden opgenomen in de omgevingsvisie. Erfgoed uit het Post '65 tijdperk wordt geïnventariseerd.	Nog niet bekend.

De verordening Stimuleringsfonds Wonen & Monumenten 2008 wordt herzien.	De verordening Stimuleringsfonds Wonen & Monumenten 2008 wordt in het najaar van 2024 herzien.
We gaan eigenaren voorlichten en begeleiden bij het verduurzamen van hun monumenten.	Onderzocht wordt in 2024 of de gemeente in samenwerking met de Monumentenwacht Gld, de eigenaren gericht kunnen gaan voorlichten over de mogelijkheden om hun woning/gebouw te verduurzamen en hierin begeleiden.
We steunen initiatieven voor kunst en cultuur. Zoals de creatieve broedplaats.	Continue proces.
Theater 't Mozaïek en museum Kasteel Wijchen koesteren we. We verstrekken een budgetsubsidie aan 't Mozaïek en aan Museum Kasteel Wijchen.	Gerealiseerd.
Lokale evenementen, groot en klein, blijven wij ondersteunen.	Gerealiseerd.
We subsidiëren een aantal evenementen. Daarnaast faciliteren we evenementen, bijvoorbeeld door het uitlenen van materialen (dranghekken e.d.) of het gebruiken van voorzieningen (stroomkasten, wateraansluitingen en rioolafvoersystemen).	Gerealiseerd.

5.c	***Wijchen als trekpleister***
	Naast kunst en cultuur heeft onze gemeente afwisselende landschappen met mooie parels. Van de Bergharense berg tot de Berendonck. Wijchen is een mooie bestemming. Bovendien biedt toerisme kansen voor de lokale werkgelegenheid en economie.

In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
Wandelen en fietsen in het buitengebied is steeds populairder. We blijven daarom werken aan goede wandel- en fietspaden en routes. We realiseren een dekkend wandelroutenetwerk.	In uitvoering.
Een uitkijkpunt over onze gemeente is een aantrekkelijke toevoeging. We bekijken waar dit een plek kan krijgen.	Nog niet bekend.
In de regio werken we samen om toerisme naar onze regio te stimuleren. Ook kijken we hoe we recreatie in de regio kunnen spreiden zodat de druk op bestaande natuur- en recreatiegebieden niet te groot wordt.	In uitvoering, continu proces.
Bij meerdere initiatieven hebben we oog voor samenhang en balans tussen natuur, verkeersveiligheid, spreiding en verdeling over onze gemeente. Bijvoorbeeld op Alverna, in Bergharen en rondom de Loonse Waard.	Er zijn diverse (potentiele) initiatieven in Alverna. Voor twee toeristische initiatieven is principe-medewerking verzocht aan het college. Samen met een potentiele buurtsuper worden deze initiatieven in samenhang bekeken. Onderdelen van de overwegingen van het college zijn twee onderzoeken: 1 verkeerskundige gevolgen situatie Heumenseweg. 2 gevolgen voor het vennengebied. Het college heeft 24 oktober hierover een raadsinformatienota verspreid en gaat verder met de brede afwegingen voor de twee principe-medewerkingsbesluiten.

5.d	***Groene en gezonde wijken en dorpen***

Groen om ons heen draagt bij aan onze gezondheid en ons geluk. In onze gemeente hebben we gevarieerde natuur met ruimte voor mens en dier en dat behouden we. Waar mogelijk versterken we het groen in bestaande wijken. En we zorgen voor groen binnen nieuwbouwprojecten.

In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
Het onderhoudsniveau van onze openbare ruimte behouden we. De komende jaren hebben we extra aandacht voor onkruidbestrijding en zwerfafval.	De extra aandacht voor onkruidbestrijding en zwerfafval is meegenomen in het machinaal onderhoudsbestek qua beheerniveau.
In het machinaal bestek 2023-2026 continueren verhoogd beeldkwaliteits-niveau bestrijding onkruid op verharding.	De extra aandacht voor onkruidbestrijding en zwerfafval is meegenomen in het machinaal onderhoudsbestek qua beheerniveau.
Uitvoering geven aan vastgesteld Zwerfafvalplan 2023-2032 met extra aandacht voor burgerparticipatie en samenwerking met derden. Afvalteams effectief inzetten op hotspots.	De afvalteams zijn structureel actief geweest, ook in 2023 op de hotspots. De activiteiten met vrijwilligers zijn gecontinueerd. Twee keer per jaar is er een special uitgebracht met aandacht voor de samenwerking en participatie. Begin oktober zijn alle vrijwilligers bedankt met koffie/thee, gebak en een presentje.
We stimuleren de biodiversiteit. Bijvoorbeeld door het voortzetten van ecologisch bermbeheer. Uiteraard mogen hogere bermen niet zorgen voor onveilige verkeerssituaties. Voortzetten en uitbreiden pilots ecologisch bermbeheer.	Ecologische bermbeheer is sinds dit jaar de norm in het buitengebied. Alleen als het niet anders kan wordt daar vanaf geweken.
We zijn terughoudend met het kappen van bomen vanwege overlast. Voor elke gekapte boom planten we er binnen onze gemeentegrenzen twee terug. Dit nemen we op in onze werkwijze.	Het terug planten van 2 bomen voor iedere gekapte boom is in onze werkwijze verwerkt.
Als groen ergens verdwijnt zorgen we dat het op een andere plek terugkomt. Bij onverhoopt verwijderen van groen voor verharding zoeken we in de omgeving een plek voor compensatie van het verdwenen groenareaal.	Bij verwijderen van groen wordt altijd gezocht naar vervangende locaties.
We ontwikkelen beleid om cultuurhistorische waarden en groene longen in onze gemeente te beschermen. Denk aan landschapspark Woezik en de omgeving Valendriese heuvels. De komende jaren verzamelen we de informatie hierover en leggen dit vast in de Omgevingsvisie.	In vierde kwartaal is hiermee een start gemaakt.

5.e Cultuur- en erfgoedparticipatie

Kinderen nemen deel aan culturele activiteiten in de vrije tijd. We willen de drempel van cultuurparticipatie verlagen voor kinderen voor wie dat niet zo vanzelfsprekend is. Ieder kind in het (basis)onderwijs neemt deel aan cultuureducatie waardoor het een brede kennismaking met kunst en cultuur krijgt.

In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
We subsidiëren culturele activiteiten die gericht zijn op kinderen. We maken deelname aan culturele activiteiten voor ouders betaalbaarder.	Gerealiseerd.
We faciliteren het Cultuurknooppunt om een brede kennismaking met kunst en cultuur te realiseren. We zorgen dat er een aanbod is van alle kunstdisciplines.	Gerealiseerd.
Via Sjors Creatief hebben alle basisschoolkinderen de kans zich op een laagdrempelige manier te oriënteren op muziek, dans, knutselen, websites bouwen en nog meer creatieve uitingen.	Conform.

5.f	***Ontspannen regio*** *In de Groene Metropool Regio werken we met de regiogemeenten aan duurzame structuurversterking van de hele culturele keten in de hele regio. Dat betekent dat onze acties een regio-breed en blijvend effect moeten hebben op de keten van top- en middensegment, cultuureducatie, kunstvakonderwijs en amateurkunst.*
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
Gelderland heeft aan de GMR € 1,3 miljoen beschikbaar gesteld voor uitvoering van de activiteiten in de periode 2022-2025. Wij stellen ambtelijke capaciteit beschikbaar ter ondersteuning bij de uitvoering.	Gerealiseerd.
Innovatie in productie, marketing en presentatie.	De GMR heeft een begeleidend traject aangeboden om innovatieve ideeën van de culturele sector in de cultuurregio 025 op weg te helpen, om tot een aanvraag te komen. Vervolgens is er een (eenmalige) subsidieregeling Innovatie cultuur opengesteld tot 1 juli 2023. De Wijchense culturele sector is hierop geattendeerd en kon van de regeling gebruik maken.
Scholing van personeel om zo culturele organisaties verder te professionaliseren.	Cultuur Academy heeft onderzoek gedaan naar de scholingsbehoeften bij professionals in de culturele sector in de regio.
Versterken van cultuureducatie.	Het strategisch netwerk van cultuurpunten in de cultuurregio 025 heeft de aandachtspunten voor het versterken van cultuureducatie benoemd. Er zijn twee sporen. Het eerste spoor is via een impuls 4 deelgebieden te versterken op cultuureducatie daar waar dat vanuit de organisatiestructuur en/of inhoud het meest nodig is. Het tweede spoor is het inzetten op voldoende en adequaat geschoolde kunstvakdocenten.
Ondersteuning van amateurs en vrijwilligers in de amateurkunst- en erfgoedsector.	De ondersteuningsbehoefte is geïnventariseerd. We laten de ondersteuning op regionaal niveau aansluiten / aanvullend te zijn op, de invulling van de lokale ondersteuning. Hiernaar doen we ook een verkenning.
De verhaallijn Romeinen beleefbaar maken. De acties vinden plaats via De Groene Metropool Regio.	Er komt een Masterplan Romeins verleden. GMR, provincie Gelderland en gemeente Nijmegen hebben hiervoor opdracht verstrekt. Het masterplan heeft als doel het Romeinse verleden van de regio beter beleefbaar te maken en de regio op de kaart te zetten.

5.g	***Meer biodiversiteit en natuur*** *Goed onderhoud is belangrijk. Anders ontstaat er een rommeltje en dat willen we niet. Als de buitenruimte goed is onderhouden levert dat een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid. Bij dat onderhoud betrekken we onze inwoners zoveel mogelijk. De gemeente heeft hier een voorbeeldrol.*
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
Transitie naar ecologisch groenbeheer 1. Maaibeleid aanpassen naar meer ecologisch. 2. Bepalen maatregelen voor ontwikkeling natuurwaarde in beplantingen.	In 2022 is het ecologisch bermbeheerplan opgesteld. Door de invoering dit jaar neemt het aandeel ecologisch beheerde bermen in het buitengebied fors toe. Maatregelen voor natuurlijke ontwikkeling zijn in het onderhoudsbestek opgenomen.
Biodiversiteit als integraal duurzaamheidsthema	Het soorten management plan (smp) kon niet worden vastgesteld omdat de

1. Biodiversiteitsscan invoeren bij ruimtelijke ontwikkelingen. 2. Soortmanagement-plan (smp) is vastgesteld. 3. Stimuleren natuurinclusief bouwen.	provincie goedkeuring onthoudt. Ondertussen werkt de provincie aan richtlijnen om een andere vorm van smp mogelijk te maken. Bij bouwplannen en omgevingsvergunningen wordt standaard gewezen op natuur inclusief bouwen.
Natuurlijke bestrijding overlastgevende soorten 1. Natuurlijke aanpak van de eikenprocessierups (epr) door ander maaibeleid en stimuleren ontwikkeling natuurlijke vijanden. 2. Invasieve exoten aanpakken.	Door het ecologisch bermbeheer wordt de ontwikkeling van natuurlijke vijanden van de eiken processie rups bevorderd. Het gebiedsplan invasieve exoten is opgesteld. Daarin is de aanpak van de bestrijding uitgewerkt.
Versterken groenblauw netwerk 1. Ecologische structuren ontwikkelen in de bebouwde kom. 2. Extra aandacht voor EVZ Heumen-Horssen door aanleg stapsteen.	Stap voor stap wordt ecologisch groenbeheer in de groenstructuren ingevoerd (hoofdwegenstructuur en parken). De aanleg van een stapsteen bij Bergharen is in voorbereiding.
Stimuleren van initiatieven en samenwerking 1. Biodiversiteit in de wijk (pilotproject). 2. Stimuleringsregeling kleinschalige landschapselementen. 3. Stimuleren van verschillende beschermde diersoorten.	Er is in het voorjaar op 20 erven landschapselementen aangeplant (91 fruit- en laanbomen en 2350 struiken). In overleg met Natuur Wijchen is nestgelegenheid voor steenuilen en bijen aangelegd.
Versterken groenblauw raamwerk Mede vormgeven aan de ontwikkeling van het groenblauw raamwerk binnen de Groene Metropool.	In overleg met de regiogemeenten en de GMR worden voorstellen voor input aan het Vitaal Landelijk Gebied Gelderland uitgewerkt.

Financieel:

(Bedragen x € 1.000)

TV	Taakveld	Begroot	JEV	Budget overheveling	Saldo
5.1	Sportbeleid en activering	235	220	0	15
5.2	Sportaccommodaties	2.487	2.252	0	235
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	689	564	124	1
5.4	Musea	318	318	0	0
5.5	Cultureel erfgoed	54	54	0	0
5.6	Media	890	890	0	0
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.698	2.610	99	-10
	Resultaat	**7.371**	**6.908**	**223**	**240**

TV	Toelichting verschil baten en lasten rekening/begroting (min is nadeel)	Structureel	Incidenteel
5.1	Voordeel op sportstimulering, wat we inzetten op speelbeleid (taakveld 5.7).	0	15
5.2	Hogere kosten voor het onderhoud aan onze sportgebouwen, onder andere vanwege extra brandweercontroles.	0	-49
5.2	Onderhoudskosten rekenen we af met de egalisatiereserve onderhoud gebouwen.	0	49
5.2	Voordeel op de exploitatiekosten bij onze gymzalen.	0	28
5.2	Zwembad: een voordeel hierop mede door subsidie 2022 en 2023 van het rijk ter compensatie voor de gestegen energiekosten en afrekeningen Meerval van de jaren voorheen.	0	318
5.2	Hogere dotatie renovatieplan sportaccommodaties, doordat het prijspeil voor de vervangingen is bijgesteld.	0	-45
5.2	Verzekeringen: nadeel op de verzekeringen bij MFA Arcus door gestegen premies afgelopen jaren.	0	-6
5.2	Afschrijvingsreserves sportaccommodaties: aansluiting van de afschrijvingsreserves met de betreffende activa.	0	-66
5.7	Speelbeleid, gedekt uit sportstimulering (taakveld 5.2).	0	-15
5.7	Door een langdurig zieke medewerker wordt 60k gevraagd om de achterstand in het bomenonderhoud weg te werken. Dit wordt gedekt uit de egalisatiereserve Groen.	0	60 -60
5.7	Vrijval budget implementatiekosten soorten managementplan i.v.m. aanpassing richtlijnen Provincie, restant valt vrij in de bestemmingsreserve Landschapsontwikkelingsplan.	0	19 -19
	Overig	0	11
	Totaal	**0**	**240**

3.6 Programma 6 Sociaal Domein

Speerpunten:

6.a	***Gezonde en vitale samenleving*** *Een gezonde leefstijl is belangrijk voor alle leeftijden. Door gezond te eten en te bewegen blijf je lichamelijk en mentaal fit. Ook blijft het belangrijk om mensen te ontmoeten en van betekenis te zijn. Iedereen moet kunnen werken aan gezondheid en kunnen meedoen in de samenleving. Een beperking mag daarin geen belemmering zijn.*
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
Activiteiten die bijdragen aan een gezonde leefstijl ondersteunen wij. We werken bijvoorbeeld aan gezond gewicht, een rookvrije generatie, mentale gezondheid of het terugdringen van problematisch alcoholgebruik. Dit doen we onder andere met het Lokaal. We richten ons daarbij op alle leeftijden, met extra aandacht voor gezinnen met een krappe beurs.	Verschillende preventieve activiteiten en interventies zijn ondersteund vanuit het Lokaal Preventieakkoord. Er heeft een Preventiecafé plaatsgevonden om samenwerking tussen organisaties te stimuleren. Het Preventieakkoord wordt opgevolgd door het Gezond en Actief Leven Akkoord om integrale preventie de komende jaren (2023-2026) door te zetten en te versterken.
We zetten ons in om eenzaamheid te voorkomen of te verminderen bij alle leeftijdscategorieën. Dit doen we bijvoorbeeld samen met de Kerngroep Eenzaamheid en MeerVoormekaar. Laagdrempelig en zo veel mogelijk in de buurt.	Samen met de Kerngroep Eenzaamheid werken we structureel aan het verminderen of voorkomen van eenzaamheid. Om gezondheid te bevorderen en de sociale basis (o.a. voorkomen en verminderen eenzaamheid) te versterken, ontvangen we extra financiën vanuit het Rijk (SPUK-regeling).
We organiseren de week van de gezondheid met onze netwerkpartners (zoals bijvoorbeeld Wijchen gezond), met als doelstelling bewustwording en verbetering van de algemene gezondheid en de invloed hiervan op je totale functioneren als inwoner van Wijchen.	De week van de gezondheid heeft geplaats gevonden in de week van 30 oktober - 3 november 2023 en keer jaarlijks terug.

6.b	***Vitaal ouder worden*** *Mensen worden steeds ouder en blijven langer actief. Vitale ouderen leveren een waardevolle bijdrage aan de samenleving. Bijvoorbeeld door zich in te zetten als vrijwilliger of als mantelzorger voor een naaste. Of door hun kennis en ervaring op een andere manier te delen. We zetten ons ervoor in dat ouderen mee kunnen blijven doen in de samenleving.*
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
Vrijwilligers blijven we ondersteunen en waarderen.	Vrijwilligers blijven we ondersteunen en waarderen.
We streven naar een dementievriendelijke gemeente. Samen met de Kerngroep Dementie werken we hier continu aan. We onderzoeken nu wat zinvolle dagactiviteiten voor thuiswonende mensen met dementie zijn. Op basis van dit onderzoek ontwikkelen we een Plan van Aanpak.	We blijven ons ontwikkelen naar een dementievriendelijke samenleving. De Kerngroep Dementie speelt hierin een belangrijke rol. Op basis van inzichten van het onderzoek zinvolle dagactiviteiten voor thuiswonende mensen met dementie, blijven we door ontwikkelen. Zo onderzoeken we via een pilot wat nodig is om het Kasteel en het museum Dementievriendelijk te maken.

6.c	***Preventie en goede zorg*** *Voorkomen is beter dan genezen. Daarom zetten we vol in op preventie en laagdrempelige hulp. Soms kunnen mensen al veel zelf, met een klein duwtje in de rug. Bovendien bespaart preventie zorgkosten op de lange termijn. Mensen die professionele zorg nodig hebben moeten daarop kunnen rekenen. Dat is altijd maatwerk, want elk mens en elk gezin is anders.*

In 2023 doen we (begroting)	Verantwoording
We werken aan preventie met een laagdrempelig aanbod. Als dat mogelijk is heeft hulp in de buurt of uit het sociale netwerk de voorkeur.	We zetten in op het stimuleren van inloop en ontmoeten in de buurt. Bij een ondersteuningsvraag wordt steeds beoordeeld of steun uit het sociale netwerk of welzijnsaanbod passend is.
Mantelzorgers zijn goud waard en verdienen onze steun. We versterken daarom de ondersteuning en waardering voor mantelzorgers en kijken naar de behoefte vanuit de mantelzorger zelf, zoals bijvoorbeeld logeren of opvang functies.	In het najaar is de Mantelzorgconsulent gestart in het Sociaal Team. Samen met de Mantelzorgconsulent, het Sociaal Team, MeerVoormekaar en andere organisaties werken we doelgericht aan een betere ondersteuning voor mantelzorgers.
We bakenen duidelijk af wat hoort onder jeugdzorg en wat hoort bij de normale opvoeding.	We hebben een besliskader voor de jeugd-consulenten en schoolmaatschappelijke werkers (SMW-ers), waaruit de afbakening blijkt. We hebben consulturen beschikbaar op het gebied van strategie en juristen, indien consulenten en smw-ers vragen hebben over de afbakening.
Inwoners met een hulpvraag helpen we snel en duidelijk op weg. De toegang is laagdrempelig en efficiënt ingericht. We halen de wettelijke termijnen bij vragen van burgers aan het SWT.	We werken aan het behalen de wettelijke termijnen. Dit doen we door spreekuren ingericht om inwoners zo sneller te helpen en om processen te vereenvoudigen en voldoende deskundig personeel beschikbaar te hebben.
Voor goede zorg aan onze jeugd en volwassenen werken we samen in de regio. We werken samen aan regionale programma's op jeugd en Wmo waarin duidelijke doelen en te bereiken resultaten benoemd staan en waarin de aansluiting op het lokale beleid gemaakt is.	Het meerjarig regio programma jeugd is aan de raden aangeboden en wordt hierna definitief vastgesteld
We streven ernaar om kinderen zoveel mogelijk thuis op te laten groeien. Waar veilig opgroeien in een gezinssituatie niet vanzelfsprekend is, bieden we steunvormen aan zoals steungezinnen. Wanneer thuis wonen niet meer gaat bieden we pleegzorg, gezinshuizen, kleinschalig wonen en specialistische instellingen aan.	We hebben het aanbod steungezinnen beschikbaar en ingezet. Het aantal kinderen in verblijf stijgt licht dit analyseren we. We hebben de zorgvormen pleegzorg, gezinshuizen, kleinschalig wonen en specialistisch landelijk aanbod via regionale en bovenregionale Contractering beschikbaar voor Wijchense jeugdigen.
We hebben voldoende kwalitatief goede ondersteuning en zorg en houden de betaalbaarheid in het oog. We onderhouden de samenwerking tussen het Sociale Wijkteam (SWT) en MeerVoormekaar over het vrij toegankelijk aanbod en zetten extra in op een dorpsondersteuner). We meten klanttevredenheid. We monitoren continu en geven duiding aan de cijfers. Het contractmanagement van de regio stelt de reële tarieven vast en stuurt op kwaliteit. Daarnaast stuurt zij op de inhoudelijke ontwikkelingen passend bij de het regionaal werkprogramma en de transformatie van zorg passend bij de regionale visie (norm van opdrachtgeverschap/kracht door verbinding).	Aan al deze benoemde thema's geven we duiding in de twee informatie nota's en monitor verslagen die we jaarlijkse opstellen en delen met college en raad. We geven zowel inhoudelijk als cijfermatige duiding op al deze onderwerpen.
We willen hulp bij het huishouden voor de langere termijn betaalbaar en beschikbaar houden voor mensen die het echt nodig hebben. We leveren maatwerk waar nodig.	We passen het Indicatieprotocol toe. In verband met het tekort aan hulpen blijft maatwerk nodig bij de verdeling van de beschikbare hulpen.
Zorgfraude pakken we stevig aan. Hierin werken we samen met regiogemeenten. We toetsen alle aanbieders (zorg in natura (ZIN) en persoonsgebonden budget (PGB)) op kwaliteit bij binnenkomst. We maken een verbinding tussen woonzorgvisie en het verhuren van panden	In april 2023 is de kwartiermaker aanpak zorgfraude gestart vanuit een initiatief van 14 gemeenten in Gelderland Zuid. In opdracht van deze gemeenten werkt zij aan het plan om 'de basis' op orde te krijgen en aanbevelingen te doen aan de colleges. In voorkomende gevallen

door derden aan zorgpartijen binnen Wijchen. Op deze wijze houden we zicht op de partijen die zich vestigen in onze gemeente en kunnen bij signalen in samenspraak met Instituut Bijzonder Onderzoek (IBO) en handhaving oppakken.	onderzoekt het IBO mogelijke gevallen van fraude op het gebied van zorg.
6.d Iedereen draagt een steentje bij *Ons uitgangspunt is dat iedereen kan meedoen. Door werk, of door zich op een andere manier in te zetten voor de samenleving. Iedereen is van waarde en moet iets kunnen bijdragen.*	
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
We zetten in op een inclusieve samenleving, dit betekent dat iedereen mee mag en kan doen. Dit bereiken we door samen met onze inwoners en ketenpartners te werken aan een actielijst die hoort bij het vastgestelde inclusie programma. We willen meer mensen met afstand tot werk ondersteunen om ervaring op te doen. Zo maken we hen werkfit voor de arbeidsmarkt. In overleg met ons regionaal WerkBedrijf bezien we welke toegevoegde waarde lokale initiatieven kunnen hebben. We zorgen voor een goede aansluiting tussen lokale initiatieven en regionale arbeidsbemiddeling. Daarnaast houden we ook 2023 aandacht voor jongeren in de Participatiewet die op meerdere levensdomeinen kampen met problemen.	We hebben de capaciteit van de participatiecoaches structureel uitgebreid. Samen met hen en de inkomensconsulenten investeren we in een goede lokale samenwerking met bedrijfsdienstverleners van WerkBedrijf. Samen met de lokale belangengroep 'HetWerkt!Wijchen' en WerkBedrijf organiseerde we 21 september de lokale banenmarkt. In het nieuwe beleidskader besteden we aandacht aan initiatieven voor inclusie.
Initiatieven die mensen effectief trainen of helpen bij het zoeken naar werk ondersteunen we. We hebben regelmatig overleg met lokale initiatieven. Daarnaast organiseren onze participatiecoaches diverse (groeps-) activiteiten.	We ondersteunen onder meer het ontwikkelen van een buurtsuper in Bergharen die ook trajecten uitvoeren voor mensen met een arbeidsbeperking.
We versterken de samenwerking met lokale ondernemers om mensen met een uitkering sneller aan het werk te krijgen. De contacten met ondernemers stemmen we af met ons WerkBedrijf, zodat we korte lijnen houden richting de vraag van onze ondernemers. We werken systematisch aan het organiseren van mogelijkheden om werkzoekenden te plaatsen. We overwegen, in samenwerking met WerkBedrijf, initiatieven voor “jobcarving”.	Dit krijgt gestalte in periodieke bestuurlijke afstemming.
De komende jaren bekijken we op welke wijze we optimaal kunnen samenwerken in de regio op het gebied van de arbeidsmarkt. Bijvoorbeeld om personeelstekorten terug te dringen. In 2023 leggen we de gemeenteraad, mede n.a.v. het evaluatieonderzoek bij WerkBedrijf, een nieuw beleidskader voor arbeidsbemiddeling. Op basis hiervan gaan we een nieuwe DienstVerleningsOvereenkomst aan met WerkBedrijf voor 2024.	In voorbereiding. De griffies hebben met de agendacommissie van de MGR aangegeven te opteren voor besluitvorming in januari 2024.
We maken de mogelijkheden om te kunnen omgaan met wisselende inkomsten eenvoudiger. Samen met de andere gemeenten in onze arbeidsmarktregio onderzoeken we wat het digitale instrument	De inventarisering van lokale mogelijkheden in de Divosa-scan is afgerond.

"Huishoudboekje" hierin kan betekenen. Lokaal implementeren we de aanbevelingen uit de Divosa-scan die eind 2022 plaatsvindt.	
Volwaardig inburgeren. Alle inburgeringsplichtigen doen snel en volwaardig mee in de maatschappij. Liefst via betaald werk. We zorgen ervoor dat inburgeringsplichtigen het hoogst haalbare taalniveau (eis is B1) behalen en dat zij naar vermogen participeren vanaf het begin van het inburgeringstraject, bij voorkeur middels betaald werk.	De Wet Inburgering 2021 is inmiddels ingevoerd. Via regionaal gecontracteerde taalscholen bieden we aan de doelgroep taalonderwijs aan. Naar vermogen nemen zij deel aan de activiteiten die met het inburgeren gepaard gaan.
Mensen uit de doelgroep statushouders bieden we een plek bij de WDW. Wij bieden een Wijchense statushouder een kans op succes op de arbeidsmarkt door de kandidaat bij de WDW onder te brengen. Bovendien willen wij (de WDW) een voorbeeld zijn voor andere werkgevers, door een proefplaats speciaal voor een statushouder aan te bieden. In 2022 zijn we met de uitwerking gestart. In 2023 geven we hieraan een vervolg.	Een voorstel daartoe is aangehouden in afwachting van de exploitatieopzet van het kasteel.

6.e We laten niemand vallen

In deze financieel onzekere tijden kunnen de laagste inkomens op onze steun blijven rekenen. Als mensen in de knel komen is er een vangnet. We bieden steun bij financiële zorgen en zien daarbij een belangrijke rol voor charitatieve instellingen. Armoede bestrijden we door hulp op maat.

In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
We houden extra aandacht voor kindregelingen in het armoede- en minimabeleid. We hernieuwen ons contact met scholen in Wijchen zodat de bekendheid van de Kindregeling niet wegzakt. Daarbij hebben we ook aandacht voor kinderen van Oekraïense vluchtelingen.	In de 'Week van het Geld' hebben een eerste activiteit opgepakt richting basisscholen. Voor het komende schooljaar zullen we hier verder op bouwen. Hierover zijn we in overleg met de Lokaal Educatieve Agenda (LEA).
Vanwege stijgende energieprijzen houden we bijzondere aandacht voor energiearmoede. De energieprijzen en de landelijke ondersteuning zijn voortdurend in beweging. Waar mogelijk bieden wij lokaal aanvullend hulp. Ook in de lijn van "verduurzamen". Ook in 2023 komen Fix-teams (expert die energiebesparende maatregelen toepast aan huis) op verzoek langs bij huishoudens met energiearmoede. Dit doen we in overleg met Talis. Daarnaast overwegen we onze "witgoedregeling" te verduurzamen.	De uitbetaling van de energietoeslag heeft praktisch alle huishoudens in de doelgroep bereikt. De 'energie-klusteams' (aanbrengen van energiebesparende maatregelen bij huishoudens met energie-armoede) hebben hun activiteiten afgerond. De raad is hierover geïnformeerd. In het beleidsplan 'Geldzorgen, armoede en schulden' hebben we een voorstel gedaan voor verduurzaming van de regeling huishoudelijke apparaten.
We bieden een vangnet op basis van vertrouwen. Een foutje bij een aanvraag kan altijd gemaakt worden. Maar bewuste fraude met uitkeringen pakken we aan. We hebben aandacht voor de menselijke maat binnen de bijstandverlening. Op het departement is hierover volop discussie gaande. De uitkomst ervan leidt tot aanpassingen van de huidige participatiewet. Gemeenten moeten per individueel geval bepalen in hoeverre er strikt genomen sprake is van frauduleuze handelingen of van een menselijke vergissing die vervolgens leidt tot een overtreding van de regels.	Misbruik en oneigenlijk gebruik van uitkeringsgelden onderzoek wij. De menselijke maat is een begrip wat steeds meer gestalte krijgt. Medewerkers trainen en adviseren we om gebruik te maken van de 'omgekeerde toets'. De participatiewet wordt aangepast. De menselijke maat en omzien naar elkaar worden sleutelbegrippen. Naar verluid treedt de aangepaste wet in 2025 in werking.

Mensen met financiële zorgen of schulden helpen we vroegtijdig om grip op hun huishoudboekje te krijgen. Initiatieven uit de samenleving zijn daarbij zeer waardevol. We benaderen de inwoners waarover we een signaal van betalingsachterstand ontvangen, actief met een hulpaanbod door ze te bellen of een sms of brief te sturen.	In het beleidsplan 'Geldzorgen, armoede en schulden' leggen we de nadruk op preventie en het bereiken van huishoudens met een laag inkomen. Dit doen me samen met maatschappelijke partners in Wijchen.
We vinden het belangrijk om gezinnen met een kleine beurs beter te ondersteunen. In 2023 zullen we een vervolg geven aan de uitkomst van een verdere uitwerking van de inwonerspas (combinatie met 'digitaal platform', specificering kosten), op basis van besluitvorming in de raad.	Een businesscase is afgerond. We leggen de raad een voorstel voor vóór de Perspectiefnota 2024.
We streven naar een samenleving waarin iedereen mee kan doen. In 2023 gaan we verder met het uitvoeren van de 'Iedereen doet mee agenda'.	Dit wordt een vast onderdeel van de aangepaste participatiewet. Intern hebben we de formatie participatiecoach structureel uitgebreid waardoor meer mensen voor een traject aan bod komen. Hierbij gaat het juist om die mensen die niet via het WerkBedrijf bemiddeld kunnen worden.
We houden en versterken onze (herstelgerichte) inloop GGZ en werken met een WijkGGZ team. We zorgen ook voor meer betaalbare woningen voor psychisch kwetsbare inwoners.	We evalueren frequent de inzet van de inloop GGZ en WijkGGZ team. Dit blijven we in 2024 doen waarbij we de koers afstemmen op de doordecentralisatie per 1 januari 2025.
Samen met de huidige lokale adviesraden (voor Wmo en Participatiewet) willen we naar één vernieuwende werkwijze zodat het college meer integraal wordt geadviseerd op het sociaal domein.	Spectrum heeft in 2023 gesprekken gehad met leden van de huidige adviesgroepen en er zijn verschillende werksessies geweest. Er ligt nu een voorstel voor een nieuw adviesorgaan voor het sociaal domein. In december wordt dit voorstel gedeeld met de gemeenteraad.

6.f Zorg en veiligheid

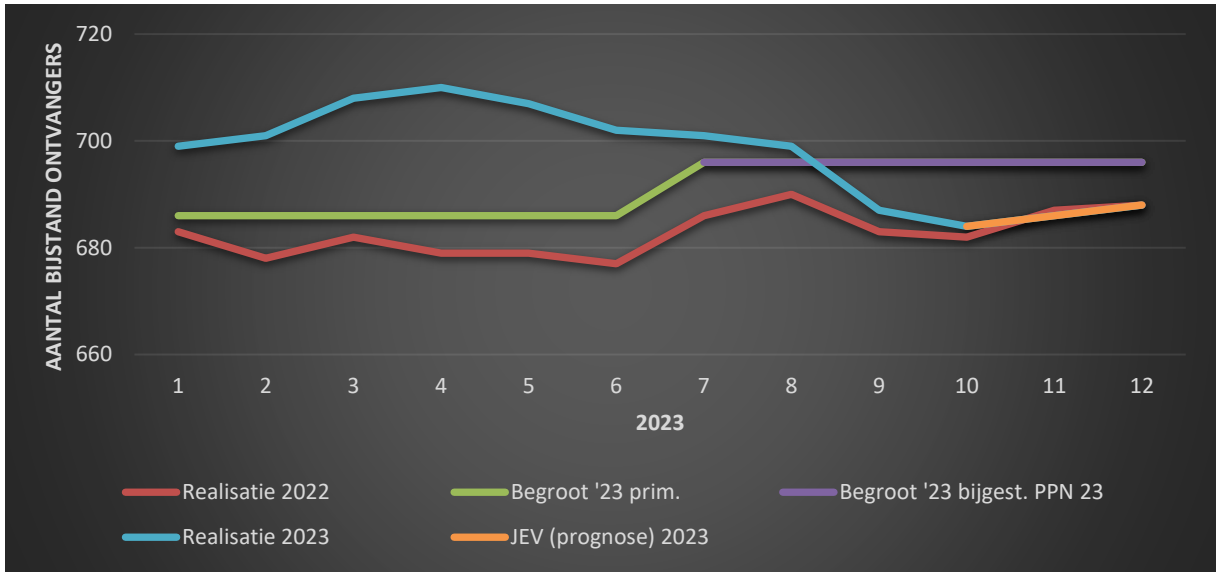
We zorgen voor een veilige leefomgeving. Inwoners en professionals weten waar zij signalen en zorgen over onveilige situaties kunnen delen. Jeugdoverlast en drugsproblematiek zijn in beeld en pakken we aan. Zorgmijders die een gevaar zijn voor zichzelf of voor anderen, bieden we ondersteuning.

In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
We werken samen met onderwijs, politie, jongerenwerk, regieteam, boa's, straatcoaches, veilig thuis en zorgpartijen. Hiervoor hebben we diverse overlegorganen. Met bovenstaande partners werken we samen om overlast gevende jeugdigen en volwassenen te voorkomen of op te lossen.	Het aantal overlast gevende groepen jongeren of overlast gevende jeugdigen is stabiel. Wel bemerken we dat de overlast gevende jeugdige jonger zijn en de problematiek hardnekkiger is. Door de partijen zoals beschreven wordt actief samengewerkt via diverse overlegstructuren.
Via regieteam en ketenpartners zetten we trajecten in gang, zoals bemoeizorgtraject en GGZ in de Wijk voor zorgmijders en bij inwoners met complexe problematiek.	Het regie team is beschikbaar voor complexe multi-problemen casussen en wordt hier actief op in gezet. De inzet van Wijk GGZ is positief ervaren met de inzet naar inwoners. Wel is er geconstateerd dat er een verbeteringsslag gericht op registratie en ketensamenwerking nodig was. Deze verbeterslag wordt momenteel geëvalueerd met de bedoeling de verbeterde werkwijze door te voeren in de inzet voor 2024 en verder.

BUIG

Belangrijkste ontwikkelingen beleid lopende jaar

In de primitieve begroting van 2023 is rekening gehouden met een gemiddeld aantal van 686 bijstandontvangers. We zijn gestart in 2023 met 698 bijstandsgerechtigden. In Q1 t/m Q3 van 2023 is er **gemiddeld** nauwelijks veranderingen in het bestand opgetreden. Per 1 november 2023 zijn 681 personen afhankelijk van een bijstandsuitkering. Bij de Perspectiefnota 2023 hebben we de verwachting bijgesteld naar gemiddeld 696 bijstandontvangers in 2023. Ondanks de sterk oplopende inflatie blijft de stijging van het aantal mensen in de bijstand uit. Landelijk gezien daalt het aantal mensen wat een beroep moet doen op een bijstandsuitkering zelfs licht. Wijchen loopt met de landelijke ontwikkelingen redelijk in de pas.

Wat is de verwachte afwijking t.o.v. begroting?

In de geactualiseerde begroting 2023 wordt uitgegaan van gemiddeld 696 bijstandsgerechtigden. We zien een lichte afwijking t.o.v. de vastgestelde perspectiefnota 2023. Vooralsnog gaan we voorzichtigheidshalve uit van een **hele lichte groei** van de aantallen.

In de Perspectiefnota hebben we de opbrengsten bijgesteld aan het nader voorlopig BUIG-budget. Het definitieve budget BUIG voor het jaar 2023 is vastgesteld op € 11.225K. Dit levert een voordeel op van €148K op aan opbrengsten kant. Op basis van extrapolatie stellen we de kostenkant van het budget bij. Dit levert een nadeel op van € 191K. Per saldo is dat een nadeel van € 43K zie de tabel hieronder.

Tabel resultaat BUIG, excl. Effect gemeentefonds

x € 1.000	**nov-23**
Begroting 2023 saldo BUIG	**-548**
Opbrengsten BUIG	11.248
Kosten BUIG*	12.049
Saldo BUIG Perspectiefnota 2023	**-801**
Opbrengsten BUIG	11.396
Kosten BUIG	12.241
SALDO BUIG NOV 2023	**-845**
Inzet reserve BUIG	184
Mutatie PPN 23 t.o.v. begroting 2023	**-254**
Mutatie NOV 23 t.o.v. perspectiefnota 2023	**-43**

*De hier gepresenteerde kosten BUIG stamt uit de Perspectiefnota 2023, waarbij ook de effecten van LKS en IBO als mutatie uit de Perspectiefnota zijn meegenomen

Bijzondere bijstand
Afgezien van de uitgaven voor de energietoeslag, zijn in de uitgaven van ons armoedebeleid de beleidswijzigingen naar aanleiding van de in april (geamendeerd) vastgestelde nota 'Geldzorgen, armoede en schulden' nog niet duidelijk terug te zien. De stijging van de uitgaven op de Geldterugregeling (+ € 24K) is goeddeels terug te voeren op de, ambtelijk verstrekte, verhoging van € 100,- naar € 150,-. De verruiming van de doelgroep (niet langer minimaal 3 jaar onder de inkomensgrens maar minimaal 1 jaar) en daarmee het bereiken van meer inwoners is nog niet echt terug te zien. Ditzelfde geldt eveneens voor de verruiming van de individuele inkomenstoeslag; de verruiming van de doelgroep (niet langer minimaal 5 jaar een inkomen tot de bijstandsnorm, maar 3 jaar) in deze regeling is sinds eind oktober dit jaar van kracht.
In hoeverre het totaal aantal gebruikers van de voorzieningen in ons armoedebeleid groeit is op dit moment moeilijk te zeggen, aangezien dat gebruik fluctueert afhankelijk van periode (bijvoorbeeld: veel gebruik van de Geldterugregeling in het begin van het jaar, veel gebruik van de Kindregeling bij de start van een nieuw schooljaar). Eind oktober dit jaar maakten 1.036 huishoudens gebruik van één of meer regelingen (afgezien van de energietoeslag en de Kindregeling). Over het jaar 2022 als geheel waren dit 1.075 huishoudens. Tot dusver hebben in 2023 365 kinderen gebruik gemaakt van de Kindregeling; over het jaar 2022 als geheel was dit 374.
Zoals verwacht kunnen we de energietoeslag 2023 aan aanzienlijk meer huishoudens automatisch uitbetalen dan de energietoeslag 2022. De energietoeslag 2022 betaalden we aan 985 huishoudens automatisch uit. Voor de toeslag van 2023 doen we dit aan 1.546 huishoudens op grond van bij ons bekende gegevens.

Jeugd
In Q1 van 2023 is de jaarlijkse Nulmeting Jeugd en WMO uitgevoerd. Tijdens meerdere inhoudelijke duiding sessies is op basis van de actuele zorgpopulatie, te verwachten trends in zorggebruik, definitieve tarieven 2023 en ontwikkelingen het geactualiseerde beeld 2023 (en verder) bepaald. Dit hebben we in de Perspectiefnota verwerkt, waarmee de actuele begroting is bijgesteld.

In dit thema komt het onderdeel *Jeugd* aan de orde. In voorliggende rapportage brengen we de laatste ontwikkelingen in het zorggebruik en de daaraan gerelateerde kosten in beeld (zorggebruik stand t/m augustus 2023).

Wat is de verwachte afwijking t.o.v. de begroting?
Voor het lopende jaar 2023 verwachten we op het thema Jeugd **€ 2.418k** nadeel ten opzichte van de actuele begroting. (Bij de septemberrapportage was het verwachte nadeel € 2.321k op basis van het zorggebruik stand t/m juni 2023)

In onderstaande tabel (bedragen x € 1.000) de opbouw per onderdeel:

	2023
Dagbehandeling	-25
Verblijf	-315
Ambulant	-627
GGZ zorg	-313
Bescherming/reclassering	-2
PGB	-25
Overig	-1.110
	-2.418

Dit verwachte resultaat leidt tot een onttrekking uit de egalisatiereserve Jeugd. Deze reserve is bedoeld voor het egaliseren van (verwachte) jaarresultaten Jeugd. Het vrije gedeelte van de reserve ad afgerond € 1,8 miljoen, is **niet** voldoende om dit totale tekort op te vangen. Er resteert een verwacht tekort ad afgerond € 0,6 miljoen.

Hieronder per categorie de inhoudelijke toelichting:

Dagbehandeling
Het verwachte nadeel bij deze categorie is geheel te wijten aan de lokale bouwstenen Eerste Stap. We hebben gesignaleerd dat dit in toenemende mate wordt ingezet om ouders te ontlasten.
We gaan hier kritisch kijken of we andere mogelijkheden van ontlasten en financieren kunnen gaan inzetten. Denk hierbij aan SMI (sociaal medische indicatie) en reguliere kinderopvang. Daarnaast wordt deze categorie ook gebruikt om kinderen lokaal op te vangen i.p.v. naar een regionale aanbieder buiten Wijchen. Bij deze groep is er wel sprake van een extra zorgvraag bij de jeugdigen en is de indicatie ingezet zoals bedoeld.

Verblijf
We zien nieuwe instroom bij de gezinshuizen, moeder-kind huis en toename van maatwerkcontracten en kamertraining. Bij jeugdzorg met verblijf is de beïnvloedbaarheid op het gebruik minimaal. Vaak is er sprake van verwijzingen via gecertificeerde instellingen en medisch specialisten. Of het sociaal team verwijst vanuit een samenwerking met zorgprofessionals die mede adviseren. De zorg is dan al vaak zo intensief dat het een behoorlijke tijd in beslag gaat nemen om jeugdigen weer terug naar huis te krijgen, of naar een alternatieve vorm van gezinsgericht wonen. Het is daarom van belang goed te bekijken wat de zorgpaden zijn geweest voor verblijf. Dit gaan we nader onderzoeken. Eind 2023 komt hiervoor een tool beschikbaar waardoor we uit het systeem de samenloop kunnen halen. Hiermee bedoelen we behalve een indicatie voor verblijf, ook andere indicaties erbij op gestapeld zoals begeleiding en behandeling. Hierna gaan we in gesprek met het ROB (Regionaal ondersteuningsbureau) om te bepalen wat we regionaal met deze gegevens aan gerichte acties kunnen ontwikkelen.

Ambulant
Bij de categorie ambulant zien we een stijging van het zorggebruik van ambulante behandeling, dyslexie en specialistische begeleiding.

Meer jeugdigen maken gebruik van ambulante behandeling voor jeugdigen met een reguliere intelligentie en met een beperkte intelligentie (J&O en JLVG). Minder jeugdigen stromen uit. Daarnaast neemt ook de intensiteit van zorg toe, waardoor het zorggebruik ook stijgt. Dit wordt veroorzaakt door toename in complexiteit van de problemen van de jeugdigen, maar ook door het moeizaam tot afsluiting of afbouw van de zorg kunnen komen. Ouders lijken het in toename lastig te vinden de zorg weer zelf volledig voor rekening te nemen. Daarnaast lijken aanbieders in toenemende mate nieuw zorgvragen te constateren met een hogere of een langere indicatie. Samen met sociaal team, ouders en zorgaanbieders zullen we hier het gesprek over moeten aangaan. Er is een eindigheid aan zorg in de gevallen waarbij er geen sprake is van een chronische aandoening. Het gezin moet het weer zelf durven oppakken en ook de tijd krijgen zich hierin weer te settelen. Daarbij lijkt het ook dat we steeds meer streven naar hoge mate van welbevinden maar soms is een 6 hoog genoeg.
Als laatste hebben we geconstateerd dat bij een aanbieder ambulante behandeling wordt ingezet terwijl de uitvoeringsvorm specialistische begeleiding is. Dit gaan we niet meer toestaan.

Het zorggebruik van het product dyslexie stijgt opvallend t.o.v. het stabiele verloop van voorgaande jaren. Dit komt door alle lesuitval gedurende de coronamaatregelen. Jeugdigen hebben hierdoor ingeboet op normale klassikale lesuren en zijn daardoor meer aangewezen op deze behandelingen. We verwachten dat dit een tijdelijke toename is doordat de lessen nu zonder beperkingen gegeven worden.

We zien een behoorlijke toename van zorggebruik bij specialistische begeleiding. De categorie reguliere begeleiding is daarentegen stabiel.
We zien dat er meer uren specialistische begeleiding per jeugdige worden toegekend, ook maken jeugdigen langer gebruik van deze zorg. Deels komt dit doordat de problematiek verergert. Maar ook omdat deze zorg wordt ingezet om kinderen, met intensieve zorgvragen, maatwerkzorg te kunnen bieden binnen verblijf.
Daarnaast merken we ook hier dat ouders en aanbieders het lastig vinden om zorg af te bouwen, of niet steeds nieuwe vraagstukken op te willen pakken met specialistische hulp. Zoals hierboven beschreven hebben we daarin een opgave met sociaal team, ouders en aanbieders om deze enorme hang naar zorg en ondersteuning te normaliseren.
Als laatste zien we een afname van vak therapie ten laste van specialistische begeleiding. Dit omdat vak therapie ingezet werd via de bouwsteen specialistische begeleiding. Dit staan we niet meer toe waardoor dit verschil weer rechtgetrokken wordt.

Jeugd GGZ
Het gebruik van basis jeugd GGZ is lager dan de septemberrapportage. Dit komt doordat er minder jeugdigen gebruik van maken en er minder uren worden ingezet. Dit wordt mede veroorzaakt doordat we in het voorveld de SOJ (specialistische ondersteuning jeugd GGZ*)* inzetten en schoolmaatschappelijk werk. Ook hebben we een aantal cursussen die voorliggend zijn.

Specialistische jeugd GGZ laat een forse stijging in zorggebruik zien, maar minder dan verwacht in de septemberrapportage. We zien dat de zorgzwaarte (duur en volume) toeneemt, niet het aantal jeugdigen met deze zorg.
De verergering van de problematiek lijkt voor een groot deel veroorzaakt te worden door lange wachttijden voor zorgstart, waardoor problemen verergeren. We gaan met huisartsen in gesprek, zij zijn voornamelijk de verwijzer, om te achterhalen wat verdere oorzaken zijn en hoe we het gebruik kunnen gaan verminderen. Daarnaast spreken we de grootste aanbieder van deze zorgvorm om ook van deze kant uit te horen wat de oorzaken zijn van de verzwaring van de problematiek

Bescherming / reclassering
Per saldo geen bijzonderheden. Binnen de categorie stijgt jeugdreclassering. Bij jeugdbescherming zien we dat er vaker een OTS (ondertoezichtstelling) korter dan een jaar wordt ingezet i.p.v. een OTS meerjarig.
Aandachtspunt hierbij is dat het hier gaat over trajecten, dit maakt het tussentijds inschatten en analyseren van zorggebruik lastiger.

PGB
Op basis van recente informatie van de Sociale verzekeringsbank over de pgb's Jeugd, verwachten we een toename in kosten. Dit grotendeels als gevolg van de afrekening over het jaar 2022.

Overig
Het verwachte tekort bij deze categorie wordt volledig veroorzaakt door een toename van het zorggebruik van het Landelijk transitie arrangement (LTA). We zien een toename van het aantal jeugdigen met deze zeer specialistische zorg, een toename van de verblijfs- en behandelduur en gebrek aan uitstroom.

De beïnvloedbaarheid van de gemeente is nihil. De verwijzingen gaan via de gecertificeerde instellingen en de medische specialisten. De toename valt ook regionaal op en is voor ons moeilijk te verklaren. Het grootste aandeel van deze jeugdigen krijgt zorg gerelateerd aan GGZ of gedragsproblematiek met een normale intelligentie.

Deze zorg wordt landelijk ingekocht omdat hij zeer specialistisch is en er landelijk maar sprake is van een beperkt gebruik. Waarom de jeugdigen in Wijchen in deze aantallen gebruik moeten maken van deze zorg is ons niet duidelijk. We zijn in gesprek met de GGD om hierin een onderzoek te starten. Dit komt echter moeizaam tot stand omdat deze zorg niet door de gemeente wordt verwezen en we deze jeugdigen lokaal ook niet allemaal in beeld hebben. Door privacywetgeving delen instellingen maar beperkt informatie met ons. Met de regio gaan we in gesprek met de VNG om beter contact te krijgen met deze aanbieders van zorg om zo betere analyses te kunnen maken en te kunnen bezien of we de uitstroom kunnen bevorderen.

We begroten deze categorie meerjarig en hanteren daarbij als uitgangspunt het gemiddelde van de afgelopen vier jaren. Het (verwacht) zorggebruik in 2023 is in vergelijk met voorgaande jaren ongekend hoog. Ook weten we niet wat de uitstroomprognose per jeugdige is. Voor 2023 is daarom de lineaire methode gehanteerd.

Conclusie
We zien een toename van zorggebruik in 2023, meestal veroorzaakt door verlenging van het gebruik en intensivering van het gebruik. Ook zien we dat de uitstroom stagneert. Deels hebben we hier geen invloed op en zullen onze acties zich richten op verklarende analyses, hierbij valt te denken aan LTA en specialistische GGZ.

Waar we wel invloed hebben als gemeente, gaan we in gesprek met sociaal team, ouders en aanbieders om de hang naar zorg en ondersteuning te verminderen (normaliseren) en voeren we gerichte acties uit. Hier zullen we ook het vrij toegankelijk aanbod, het normale verenigingsleven en het welzijnsaanbod hard nodig hebben. We zullen moeten zorgen dat er geen schaarste gaat ontstaan in zorg, maar we eenieder met een vastgestelde zorgvraag kunnen blijven ondersteunen. Hierbij zullen we ons moeten realiseren dat we beperkte middelen hebben.

Vervolg
Op 14 december 2023 staat de tweede informatieavond Jeugd en WMO 2023 gepland, waarin de resultaten t/m augustus 2023 worden toegelicht. Ter voorbereiding op de informatieavond wordt u meer in detail geïnformeerd middels een informatienota. De structurele gevolgen zijn uitgewerkt in de Begroting 2024.

WMO
In Q1 van 2023 is de jaarlijkse Nulmeting Jeugd en WMO uitgevoerd. Tijdens meerdere inhoudelijke duiding sessies is op basis van de actuele zorgpopulatie, te verwachten trends in zorggebruik, definitieve tarieven 2023 en ontwikkelingen het geactualiseerde beeld 2023 (en verder) bepaald. Dit hebben we in de Perspectiefnota verwerkt, waarmee de actuele begroting is bijgesteld.

In dit thema komt het onderdeel *WMO* aan de orde. In voorliggende rapportage brengen we de laatste ontwikkelingen in het zorggebruik en de daaraan gerelateerde kosten in beeld (zorggebruik stand t/m augustus 2023).

Wat is de verwachte afwijking t.o.v. de begroting?
Voor het lopende jaar 2023 verwachten we **€ 17k** nadeel ten opzichte van de actuele begroting.
(In de septemberrapportage verwachtten we geen afwijkingen).

In onderstaande tabel (bedragen x € 1.000) de opbouw per onderdeel:

	2023
Huishoudelijke hulp	17
Begeleiding	-20
Hulpmiddelen	0
Dagbesteding	139
Woonvoorzieningen	-124
PGB	-30
Overig	0
Totaal	**-17**

Dit verwachte resultaat 2023 leidt tot een onttrekking uit de egalisatiereserve WMO, waarmee het resultaat WMO ná egalisatie op nihil uitkomt. Deze reserve is bedoeld voor het egaliseren van (verwachte) jaarresultaten WMO.

Huishoudelijke verzorging
Bij huishoudelijke verzorging treedt een voordeel op van 17K als gevolg van een lagere inzet van het product praktische begeleiding. Sinds 2023 is de bouwsteen praktische begeleiding van 'Begeleiding' naar 'Huishoudelijk verzorging' verschoven.
Eerder dit jaar hebben wij het tarief huishoudelijke hulp voor 2023 in overleg met onze HH aanbieders vastgesteld. Nadien is er een onderhandelingsakkoord bereikt tussen de werkgeversorganisaties en vakbonden over het openbreken van de CAO VVT. Hierbij zijn aanvullende loonafspraken gemaakt. Het HH tarief passen wij voor 2023 niet meer aan. De drie overeengekomen loonsverhogingen worden wel verwerkt in het HH tarief voor 2024.

Begeleiding
Bij begeleiding zien we een nadeel. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de toename van specialistische begeleiding.
Dagbesteding
Het voordeel bij dagbesteding wordt mede veroorzaakt door een lagere vaststelling van de subsidie voor dagbegeleiding aan MeerVoormekaar en LuciVer over 2022. Reden hiervan is een hoger aandeel deelnemers met een Wlz-indicatie dan waarvan in de begroting was uitgegaan. Inkomsten uit Wlz worden conform afspraak verrekend met de toegekende Wmo-subsidie. Bij inloop en ontmoeten valt de te betalen huur voor Villa Sterrenbosch over 2023 lager uit dan geraamd doordat het ontmoetingscentrum begin 2023 nog niet altijd op 2 dagen open is geweest.

Woonvoorzieningen
Bij woonvoorzieningen zien we een nadeel van 124k. Als gevolg van gestegen materiaal- en personeelskosten zien we de uitgaven van woonvoorzieningen stijgen. We zien ook een toename van aanvragen voor trapliften. Door de toename van uitstaande trapliften stijgen jaarlijks ook de onderhoud- en reparatiekosten van deze trapliften. De toename is een gevolg van de vergrijzing en het feit dat mensen langer in hun eigen huis blijven wonen omdat passende woonruimte ontbreekt.

PGB
We zien een lichte stijging van de uitgaven PGB begeleiding en een lichte daling van de uitgaven PGB voor Hulp bij het huishouden. Per saldo levert dit een nadeel op van 30k.

Vervolg
Op 14 december 2023 staat de tweede informatieavond Jeugd en WMO 2023 gepland, waarin de resultaten t/m augustus 2023 worden toegelicht. Ter voorbereiding op de informatieavond wordt u meer in detail geïnformeerd middels een informatienota.

Vluchtelingen, arbeidsmigranten en huisvesting
Ontheemden Oekraïne
In 2022 hebben we een opvang gerealiseerd met 180 plaatsen in het oude gemeentehuis aan de Kasteellaan. We hebben de capaciteit in 2023 uitgebreid naar 200 plaatsen. De bezettingsgraad schommelt tussen de 192 en maximaal 200 bezette bedden, dit omdat we ruimtes vrij moeten houden voor calamiteiten, zoals ziekte of bijzonder gedrag. In november 2023 zijn de vluchtelingen verhuisd naar de nieuwe locatie van flex- appartementen, die voor 2 jaar wordt gebruikt als noodopvang voor deze vluchtelingen. We hebben daar 220 bedden beschikbaar, inclusief snijverlies. In de praktijk betekent dit dat we streven naar een bezetting van 200 bedden. Het gebouw is overgedragen aan woningcoöperatie Talis per 1 november 2023. Zij zorgen voor het beheer van het gebouw. Zodra de vluchtelingen het gebouw hebben verlaten, wordt het via Talis beschikbaar voor jongeren, starters en andere doelgroepen voor sociale huur.

Doordat de vluchtelingen in veel gevallen al langer dan een jaar in de opvang verblijven zonder zicht op terugkeer naar huis, ontstaan er spanningen en ongemak. Dit komt deels door de trauma's die zijn opgelopen door de oorlog, maar ook door het gemis van familie en vrienden en de oude situatie in hun land van herkomst. Ook is het moeilijk om lang in gedeelde ruimtes te wonen met weinig privacy. Dit zal verbeteren nu ze zijn verhuisd naar de nieuwe locatie, maar er zal nog steeds sprake zijn van gedeeld wonen voor een aantal vluchtelingen. We proberen hierop in te spelen door gesprekken te voeren, indien nodig hulp in te schakelen en te zorgen voor zingeving, zoals werk, vrijwilligerswerk, recreatieve activiteiten en onderwijs. Ook zetten we zo nodig zorg in, waarvoor we extra middelen hebben gekregen (Wmo- en Jeugdhulp-middelen). We hebben ervoor gekozen om dit niet in de reguliere verantwoording van Wmo en Jeugdhulp op te nemen, maar in dit thema. Momenteel verblijven 3 jongeren in een gezinshuis nadat de Raad van Kinderbescherming hiervoor een maatregel heeft uitgesproken.

De jeugdigen gaan naar school en we stimuleren hen om deel te nemen aan sportactiviteiten. Om het leven voor alle vluchtelingen zo veilig en aangenaam mogelijk te maken, hebben we huisregels. Hierin maken we afspraken over hoe we samenleven en wat wel en niet is toegestaan. Zo is het bijvoorbeeld verboden om alcohol of middelen te gebruiken in de voorziening. We maken duidelijke afspraken gericht op verbetering en het voorkomen van overlast, indien dit aan de orde is.

Asielopgave
Wij gaan een AZC vestigen voor 300 asielzoekers voor de duur van 5 jaar met een mogelijke verlenging van 5 jaar. Het AZC voorziet in de taakstelling voor zowel de gemeente Druten als Wijchen. Het project bevindt zich in de voorbereidende fase waarin er gesprekken plaatsvinden met omwonende en andere belanghebbenden. Het traject voor de vergunning wordt opgestart er wordt gewerkt met een tijdelijke vergunning waardoor de bestemming niet veranderd hoeft te worden op de plaats waar het AZC gevestigd wordt. COA is volledig verantwoordelijk voor ontwerp ontwikkeling en beheer van de voorziening. Verder zijn we in gesprek met het COA om een bestuursakkoord af te sluiten en een huurovereenkomst van de grond van gemeente aan COA. De opgave hiervoor is urgent en vraagt directe inzet. De verwachting is dat het AZC over een jaar operationeel is.
Tegelijkertijd zijn we in gesprek met inwoners van het kleine buurtschapje de Teersdijk zij worden de toekomstige buurtgenoten van het AZC. We zijn met ze in gesprek om ervoor te zorgen dat het woongenot voor asielzoekers en aanwonende behouden blijft.

Statushouders
We plaatsen de statushouders volgens de vastgestelde taakstellingen door het rijk. Het lukt de gemeente Wijchen nog steeds om deze taakstellingen te behalen. Het gaat echter wel moeizamer door krapte op de sociale huur markt. Dit maakt dat we regionaal willen optrekken om een aantal knelpunten gezamenlijk op te pakken. Hierbij te denken aan het beter matchen van de statushouders bij de huizen die beschikbaar zijn (grote of kleine huishoudens) en het ontwikkelen van doorstroom locaties.

Arbeidsmigranten
Er is een wet aangenomen waardoor internationale werknemers recht hebben op fatsoenlijk onderdak. In de praktijk verblijven internationale werknemers vaak op plaatsen met te veel personen in een te kleine ruimte. Hoewel de gemeente niet voor huisvesting zorgt, kan de gemeente het in beleid wel mogelijk maken dat werkgevers en projectontwikkelaars voorzieningen creëren die voldoen aan de wettelijke eisen. Het faciliteren van

passende huisvesting kan er tevens voor zorgen dat er meer ruimte komt op de reguliere woningmarkt. We stellen eerst een beleid vast, zodat er handhaving kan plaatsvinden conform beleid. Een verdere financiële en personele uitwerking volgt in een volgende rapportage.

Financieel
In 2023 hebben we in totaal, door uitbreiding van 180 naar 220, ongeveer € 6,0 miljoen ontvangen. Ook voor geheel 2023 ondervinden we als gemeente geen financieel nadeel door het opvangen van ontheemden Oekraïners.

Exploitatie opvang Oekraïne	**Bedrag x € 1.000**
Exploitatiekosten tot november	-3.928
Overige inkomsten	1
Nog te verwachten exploitatiekosten tot en met december	-999
Leefgeld GOO tot november	-36
Nog te verwachten verstrekkingen leefgeld GOO tot en met december	-9
Kosten ambtelijk orgaan	-125
Totaal verwachte exploitatiekosten	*-5.096*
Totale Bijdrage Rijk GOO (Voorschot)	*6.002*
Verwacht saldo normvergoeding	**906**
Particuliere opvang ontheemden Oekraïners	
Leefgeld tot november	-26
Nog te verwachten leefgeld t/m december	-7
Uitvoeringskosten POO	-5
Vergoeding verstrekking POO	38
Verwacht saldo POO	**0**

De voorbereidingskosten van het AZC t/m oktober zijn doorbelast aan het COA, in onderstaande tabel laten een overzicht van de gemaakte kosten.

Asielopgave	**Bedrag x € 1.000**
Ambtelijke inzet proces coördinatie en beleid (513 uur)	33
Ambtelijke inzet AZC Projectleider en ondersteuning (920 uur)	56
Externe kosten Adviseurs	35
Facilitaire kosten	1
Total kosten	**126**
Bijdrage COA	-126
Saldo	**0**

Financieel:

(Bedragen x € 1.000)

TV	Taakveld	Begroot	JEV	Budget overheveling	Saldo
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	3.421	3.379	30	12
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1.726	1.697	18	11
6.3	Inkomensregelingen	2.930	3.965	195	-1.230
6.4	WSW en beschut werk	4.545	4.545	0	0
6.5	Arbeidsparticipatie	2.565	2.496	0	69
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.236	2.161	0	75
6.71a	Hulp bij het huishouden (WMO)	3.773	3.773	0	0
6.71b	Begeleiding (WMO)	2.940	2.940	0	0
6.71c	Dagbesteding (WMO)	725	725	0	0
6.71d	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	68	67	0	1
6.72a	Jeugdhulp begeleiding	3.205	3.205	0	0
6.72b	Jeugdhulp behandeling	1.285	1.285	0	0
6.72c	Jeugdhulp dagbesteding	1.033	1.033	0	0
6.73a	Pleegzorg	401	401	0	0
6.73b	Gezinsgericht	486	486	0	0
6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig	2.692	2.692	0	0
6.74a	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	3.174	3.174	0	0
6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	841	1.442	0	-600
6.74c	Gesloten plaatsing	88	88	0	0
6.81a	Beschermd wonen (WMO)	0	-92	92	0
6.81b	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	156	57	0	98
6.82a	Jeugdbescherming	670	670	0	0
6.82b	Jeugdreclassering	74	74	0	0
	Resultaat	**39.033**	**40.262**	**335**	**-1.564**

TV	Toelichting verschil baten en lasten rekening/begroting (min is nadeel)	Structureel	Incidenteel
6.1	Lagere onderhoudskosten gebouwen, met name uitstel van onderhoud bij de Zandloper en het Mozaïek, omdat die gecombineerd worden met in voorbereiding zijnde projecten.	0	386
6.1	Onderhoudskosten rekenen we af met de egalisatiereserve onderhoud gebouwen.	0	-386
6.1	Op het onderdeel ontmoetingscentrum Villa Sterrenbos vindt een incidenteel voordeel plaats. Lagere huurkosten doordat het ontmoetingscentrum begin 2023 nog niet altijd twee dagen open is geweest.	0	10
6.1	Restbudget ondersteuning accommodatiebesturen kan vrijvallen.	0	4
6.2	Op basis van de werkelijke uitgaven en een inschatting van de nog te maken kosten voor schoonmaakartikelen bij het Sociaal wijkteam, kan de raming met € 1 k worden verlaagd.	1	0
6.2	Op het onderdeel indicaties WMO- voorzieningen vindt een voordeel plaats. Er zijn minder medische adviezen aangevraagd.	0	10
6.2	Thema Jeugd: Op het onderdeel Veilig Thuis treedt een incidenteel voordeel op.	0	12
6.2	Thema Jeugd: Op het onderdeel *preventief justitieel kader* (jeugdbescherming) wordt een nadeel verwacht. Voor een verdere toelichting verwijzen we u naar het thema Jeugd.	0	-7
6.2	Egalisatie Jeugd: het verwachte voordeel op dit taakveld egaliseren we met de egalisatiereserve Jeugd.	0	-5
6.3	Op grond van de meest actuele stand over de verleende kwijtschelding van rioolbelasting, kan het budget hiervoor worden verlaagd.	0	10
6.3	Schuldhulpverlening: Extra verkregen middelen in het gemeentefonds voor vroegsignalering zijn net benodigd. Dat hebben we met eigen middelen gedaan.	0	66
6.3	Schuldhulpverlening: Vrijval van lopende exploitatie, omdat budgetoverheveling van vorig jaar niet volledig ingezet is. Dat laten we nu vrij vallen.	0	37
6.3	BUIG: Nadeel op de begroting bijstand op basis van extrapolatie, zie thema BUIG voor meer toelichting.	0	-41
6.3	Voor de uitvoering van de regeling Energietoeslag 2023 ontvangt de gemeente de middelen pas in de decembercirculaire. Vooruitlopend daarop is gestart met de uitvoering van de regeling. IN taakveld 0.7 ziet u de te ontvangen middelen hiervoor terug.	0	-1.706
6.3	In de Begroting 2023 is 315K aan incidentele middelen gereserveerd om te kunnen voorzien in schrijnende situaties door de onverwachts snel stijgende inflatie en energieprijzen. Indien de maatregelen van het Rijk onvoldoende zouden zijn om (zoveel mogelijk) alle schrijnende situaties passende ondersteuning te bieden, zouden deze lokale middelen ingezet kunnen worden. De rijksmaatregelen zijn tot dusver in de Wijchense situatie afdoende gebleken. Ook de (lokale) uitvoering en de verstrekking van de energietoeslag konden geheel uit de rijksmiddelen worden gedekt.	0	315
6.3	Ontvangen middelen uit het gemeentefonds voor breed offensief en armoede worden in 2023 niet ingezet.	0	89
6.5	MGR: voordeel op arbeidsmatige dagbesteding.	0	69
6.6	Thema WMO: op het onderdeel *woonvoorzieningen* wordt een nadeel verwacht. Voor een verdere toelichting verwijzen we u naar het thema WMO.	0	-124
6.6	Egalisatie WMO: het verwachte nadeel op dit taakveld egaliseren we met de egalisatiereserve WMO.	0	124
6.6	WMO vervoersvoorzieningen: voordeel op vergoedingen door minder gebruik dan begroot.	0	75

TV	Toelichting verschil baten en lasten rekening/begroting (min is nadeel)	Structureel	Incidenteel
6.71a	Thema WMO: op het onderdeel *huishoudelijke hulp* wordt een voordeel verwacht. Voor een verdere toelichting verwijzen we u naar het thema WMO.	0	17
6.71a	Thema WMO: op het onderdeel *PGB huishoudelijke hulp* wordt een voordeel verwacht. Dit op basis van de meest recente informatie van de sociale verzekeringsbank.	0	28
6.71a	Egalisatie WMO: het verwachte voordeel op dit taakveld egaliseren we met de egalisatiereserve WMO.	0	-45
6.71b	Thema WMO: op het onderdeel *begeleiding* wordt een nadeel verwacht. Voor een verdere toelichting verwijzen we u naar het thema WMO.	0	-20
6.71b	Thema WMO: op het onderdeel *PGB begeleiding* wordt een nadeel verwacht. Dit op basis van de meest recente informatie van de sociale verzekeringsbank.	0	-57
6.71b	Egalisatie WMO: het verwachte nadeel op dit taakveld egaliseren we met de egalisatiereserve WMO.	0	77
6.71c	Thema WMO: op het onderdeel *dagbesteding* wordt een voordeel verwacht. Voor een verdere toelichting verwijzen we u naar het thema WMO.	0	139
6.71c	Egalisatie WMO: het verwachte voordeel op dit taakveld egaliseren we met de egalisatiereserve WMO.	0	-139
6.72a	Thema Jeugd: Op het onderdeel *begeleiding ambulant* wordt een nadeel verwacht. Voor een verdere toelichting verwijzen we u naar het thema Jeugd.	0	-240
6.72a	Thema Jeugd: Op het onderdeel *PGB Jeugd* wordt een nadeel verwacht. Dit op basis van de meest recente informatie van de sociale verzekeringsbank.	0	-25
6.72a	Thema Jeugd: Op het onderdeel *verblijf excl. behandeling: logeren* wordt een voordeel verwacht. Voor een verdere toelichting verwijzen we u naar het thema Jeugd.	0	4
6.72a	Egalisatie Jeugd: het verwachte nadeel op dit taakveld egaliseren we met de egalisatiereserve Jeugd.	0	261
6.72b	Thema Jeugd: Op het onderdeel *behandeling ambulant* wordt een nadeel verwacht. Voor een verdere toelichting verwijzen we u naar het thema Jeugd.	0	-387
6.72b	Egalisatie Jeugd: het verwachte nadeel op dit taakveld egaliseren we met de egalisatiereserve Jeugd.	0	387
6.72c	Thema Jeugd: Op het onderdeel *dagbehandeling* wordt een nadeel verwacht. Voor een verdere toelichting verwijzen we u naar het thema Jeugd.	0	-25
6.72c	Thema Jeugd: Op het onderdeel *vervoer Jeugd* wordt een voordeel verwacht. Voor een verdere toelichting verwijzen we u naar het thema Jeugd.	0	6
6.72c	Egalisatie Jeugd: het verwachte nadeel op dit taakveld egaliseren we met de egalisatiereserve Jeugd.	0	19
6.73a	Thema Jeugd: Op het onderdeel *verblijf excl. behandeling: pleegzorg* wordt een voordeel verwacht. Voor een verdere toelichting verwijzen we u naar het thema Jeugd.	0	11
6.73a	Egalisatie Jeugd: het verwachte voordeel op dit taakveld egaliseren we met de egalisatiereserve Jeugd.	0	-11
6.73b	Thema Jeugd: Op het onderdeel *verblijf excl. behandeling: gezinsgericht* wordt een nadeel verwacht. Voor een verdere toelichting verwijzen we u naar het thema Jeugd.	0	-215
6.73b	Egalisatie Jeugd: het verwachte nadeel op dit taakveld egaliseren we met de egalisatiereserve Jeugd.	0	215
6.73c	Thema Jeugd: Op het onderdeel *verblijf incl. behandeling: overig* wordt een nadeel verwacht. Voor een verdere toelichting verwijzen we u naar het thema Jeugd.	0	-73

TV	Toelichting verschil baten en lasten rekening/begroting (min is nadeel)	Structureel	Incidenteel
6.73c	Thema Jeugd: Op het onderdeel *verblijf excl. behandeling: overig* wordt een nadeel verwacht. Voor een verdere toelichting verwijzen we u naar het thema Jeugd.	0	-221
6.73c	Egalisatie Jeugd: het verwachte nadeel op dit taakveld egaliseren we met de egalisatiereserve Jeugd.	0	294
6.74a	Thema Jeugd: Op het onderdeel *GGZ behandeling zonder verblijf* wordt een nadeel verwacht. Voor een verdere toelichting verwijzen we u naar het thema Jeugd.	0	-281
6.74a	Egalisatie Jeugd: het verwachte nadeel op dit taakveld egaliseren we met de egalisatiereserve Jeugd.	0	281
6.74b	Thema Jeugd: Op het onderdeel *crisis / LTA / GGZ verblijf* wordt een nadeel verwacht. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door het landelijk transitie- arrangement. Voor een verdere toelichting verwijzen we u naar het thema Jeugd.	0	-1.161
6.74b	Egalisatie Jeugd: het verwachte nadeel op dit taakveld egaliseren we deels met de egalisatiereserve Jeugd. Dit omdat de egalisatiereserve Jeugd niet voldoende saldo heeft om het gehele verwachte tekort te dekken.	0	560
6.74c	Thema Jeugd: Op het onderdeel *gesloten jeugdzorg* wordt een voordeel verwacht. Voor een verdere toelichting verwijzen we u naar het thema Jeugd.	0	179
6.74c	Egalisatie Jeugd: het verwachte voordeel op dit taakveld egaliseren we met de egalisatiereserve Jeugd.	0	-179
6.81b	GGZ: voordeel van 102K omdat Nijmegen geen bijdrage vraagt en kosten van ambulatisering onder Beschermd Wonen is gebracht, waarvoor een apart budget is opgesteld	0	98
6.82a	Thema Jeugd: Op het onderdeel *jeugdbescherming* wordt een voordeel verwacht. Voor een verdere toelichting verwijzen we u naar het thema Jeugd.	0	35
6.82a	Egalisatie Jeugd: het verwachte voordeel op dit taakveld egaliseren we met de egalisatiereserve Jeugd.	0	-35
6.82b	Thema Jeugd: Op het onderdeel *jeugdreclassering* wordt een nadeel verwacht. Voor een verdere toelichting verwijzen we u naar het thema Jeugd.	0	-29
6.82b	Egalisatie Jeugd: het verwachte nadeel op dit taakveld egaliseren we met de egalisatiereserve Jeugd.	0	29
	TOTAAL	**1**	**-1.565**

3.7 Programma 7 Volksgezondheid en milieu

Speerpunten:

7.a Omgaan met klimaatverandering *Ons klimaat verandert en dat heeft invloed op ons dagelijks leven. Extremere perioden van hitte, neerslag en droogte komen steeds vaker voor. In bestaande en nieuwe wijken zorgen we ervoor dat we beter omgaan met de gevolgen van klimaatverandering, door een meer water robuuste en klimaatbestendige inrichting van de fysieke leefomgeving. Hiermee willen we bereiken dat minder situaties van wateroverlast, verdroging en hittestress ontstaan.*	
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
We vinden het belangrijk dat inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties zich voorbereiden op de gevolgen van klimaatverandering. Wij willen klimaatbewustzijn en zelfwerkzaamheid in de samenleving stimuleren. Bijvoorbeeld wat betreft vervangen van tegels door groen, aanleggen van groene daken of opvangen van regenwater in een regenton. Dit doen wij door: - Gerichte en samenhangende communicatie over klimaatadaptatie. Hiertoe stellen we een actieplan op en sluiten we aan bij de regionale communicatiestrategie en campagne RAS. - Klimaatadaptatie meenemen in de prestatieafspraken met woningbouwcorporaties en zo mogelijk verfijnen.	Een groener Wijchen: het Actieplan Klimaatadaptatie Wijchen is ter informatie voorgelegd aan de Raad (20-4-2023). Mei 2023 is gestart met de campagne Een groener Wijchen. Op de gemeentelijke website is voorzien in een webpagina. Er heeft 1 gemeente brede actie plaatsgevonden (mei) en 2 wijkacties (sept en okt). Daarnaast worden op logische momenten, zoals landelijke dagen en gemeentelijke acties, berichten geplaatst op gemeentepagina en social media. Regionale communicatiestrategie: zie volgende punt (regionale adaptatiestrategie RAS) Verfijning van de prestatieafspraken met corporaties is onderdeel van de jaarlijkse gesprekken.
In wijken en dorpen en op bedrijventerreinen houden we rekening met gevolgen van klimaatverandering. Bijvoorbeeld door de aanleg van meer groen in de wijk, door water meer ruimte te geven, of (voor zover doelmatig) door het gebruik van grasbetontegels voor parkeerplaatsen. Dit doen wij door: - Klimaatbestendig beheer van de openbare ruimte en voorzieningen (zie Doelmatigheid in verbrede rioleringszorg) - Klimaatbestendigheid als randvoorwaarde blijven hanteren bij ruimtelijke ontwikkelingen.	Klimaatbestendigheid wordt standaard meegegeven als randvoorwaarde bij ruimtelijke ontwikkelingen. Hiertoe is een procesbeschrijving Watertoets opgesteld.
In de Regionale Adaptatie Strategie (RAS) werken we samen met andere gemeenten aan klimaatbestendigheid en de communicatie daar omheen voor zover dit doelmatiger is. Dit doen wij door: - Deelname aan regioproces RAS, in bijzonder de 3 regionale speerpunten Communicatie, Klimaatkennis op orde en Klimaatbestendige prestatieafspraken.	Wij participeren in het regioproces RAS Rijk van Maas en Waal. Najaar 2023 is de regionale website gereed gekomen (www.veranderjijmee.nl). Deze is gelinkt aan de gemeentelijke website. Kennisuitwisseling is standaard binnen de regionale samenwerking. Speerpunt Klimaatbestendigheid in prestatieafspraken is regionaal niet opgestart en inmiddels lokaal opgepakt.

7.b	***Naar een energie neutrale en duurzame toekomst*** *Energieneutraal begint met energiebesparing: wat je niet verbruikt hoef je ook niet op te wekken. De komende jaren zetten we verder in op energiebesparing. Ook maken we de overstap naar duurzame energiebronnen zoals zon en wind. Daarbij houden we aandacht voor de betaalbaarheid van de opgave voor alle inwoners. En nieuwe technieken bieden kansen voor onze economie. Dit alles kan Wijchen niet alleen, dus werken we lokaal en regionaal samen.* *Wijchen neemt haar verantwoordelijkheid in een regionale opgave, vastgelegd in de Regionale Energie Strategie (RES). Bij een nieuwe RES pakt Wijchen in gezamenlijkheid met de 15 gemeenten in de regio daar haar aandeel in.* *Windenergie, zoals de 3 windmolens op Bijsterhuizen, levert een belangrijke bijdrage aan de opgave. Daarbij is draagvlak van omwonenden en de rest van de samenleving van belang. We volgen met belangstelling de landelijke en provinciale ontwikkelingen over de plaatsing van windmolens in relatie tot onze gedragscode.* *Zonne-energie is ook noodzakelijk voor de energietransitie. Zonnepanelen op daken hebben de voorkeur boven zonneparken. Als zonne-akkers nodig zijn, pakken we deze in een groene buffer, met aandacht voor goede landbouwgronden en biodiversiteit.*

In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
Nieuwe routekaart / Lokale energie strategie - In 2023 stellen we een Lokale Energie Strategie op: een nieuwe routekaart voor realistische doelen en een energieneutrale toekomst. Tegelijkertijd zetten we een monitorings- en verantwoordingssysteem op voor het (controleren op het) behalen van de doelen.	Nieuwe routekaart / Lokale energie strategie - In 2023 zijn we gestart met het opstellen van een Lokale Energie Strategie, die naar verwachting begin 2024 wordt vastgesteld. Tegelijkertijd zetten we een monitorings- en verantwoordingssysteem op voor het (controleren op het) behalen van de doelen.
Elektriciteit - We werken mee aan het planMER traject en het opstellen van een bod in het kader van de Regionale Energie Strategie (RES) 2.0. - We streven ernaar in 2023 het windpark bij Bijsterhuizen vergund te hebben zodat realisatie van de 3 windmolens kan beginnen. - De gedragscode windenergie zal vervolgens geëvalueerd worden. - We gaan zonnepark Bankhoef vergunnen en invulling geven aan de participatie en het gebiedsfonds. - Tevens kijken we naar de houdbaarheid van de zonnevisie en vullen deze daar waar nodig aan met nieuwe beleidsrichtingen en een agenda voor zon op daken. - We onderzoeken met partners zoals Liander oplossingen voor de drukte op het elektriciteitsnet (netcongestie), zoals bijvoorbeeld de inzet van buurtbatterijen.	Elektriciteit - We hebben het planMER traject doorlopen en zijn begonnen met het opstellen van een bod in het kader van de Regionale Energie Strategie (RES) 2.0 dat in 2024 wordt vastgesteld. - Het windpark bij Bijsterhuizen gaat eind 2023 in de RO -procedure. - De evaluatie van de gedragscode windenergie is in het najaar gestart en zal in Q1 2024 worden afgerond. - zonnepark Bankhoef is vergund en de invulling aan de participatie en het gebieds-fonds is gestart. Netcongestie speelt de realisatie parten, er wordt naar oplossingen gezocht. - De actualisatie van de zonnevisie zal eind 2023 starten en we vullen deze daar waar nodig aan met nieuwe beleidsrichtingen en een agenda voor zon op daken. - We hebben een specifiek onderzoek ingesteld naar oplossingen voor de drukte op het elektriciteitsnet (netcongestie), zoals bijvoorbeeld de inzet van buurtbatterijen. De resultaten komen begin 2024 in de raad. Ook loopt er een verkenning naar een smart energy hub bij/op bedrijventerrein Bijsterhuizen.
Wonen - Met het energieloket en energiecoaches blijven we inwoners stimuleren en ondersteunen om maatregelen te nemen om energie te besparen. Daarvoor zoeken we de samenwerking met partners zoals de ECL	Wonen - Met het energieloket en energiecoaches blijven we inwoners stimuleren en ondersteunen om maatregelen te nemen om energie te besparen. Het energieloket is uitgebouwd, er is een backoffice bij en het is nu Energieloket

(energie coöperatie Leur) en leefbaarheidsgroepen. We gaan voor een proactieve en gebiedsgerichte benadering. - Met het oog op de warmtetransitie stellen we op korte termijn een warmtevisie met actieplan vast. Inwoners en stakeholders worden betrokken bij de invulling van dit actieplan. De komende jaren werken we die verder uit en maken we wijkuitvoeringsplannen. - Voor de warmtetransitie onderzoeken we de mogelijkheden van nieuwe technologieën, zoals warmtewinning uit oppervlaktewater, het gebruik van waterstof en (industriële) restwarmte. De mogelijkheden van restwarmte van de ARN worden onderzocht.	Wijchen. Met ECL (energie coöperatie Leur) werken we samen op het vlak van de opleiding en aansturing van Energiecoaches. Er wordt gewerkt aan een plan voor het ontzorgen van inwoners en een gemeente brede campagne voor informatie en hulp aan huishoudens om aardgasvrij te worden. - Het warmteplan is inmiddels vastgesteld, in samenspraak met stakeholders en groepen van inwoners. De komende jaren werken we die verder uit en maken we wijkuitvoeringsplannen, momenteel voor Wijchen-Zuid. - Voor de warmtetransitie onderzoeken we de mogelijkheden van nieuwe technologieën, zoals warmtewinning uit oppervlaktewater, het gebruik van waterstof en (industriële) restwarmte. De mogelijkheden van restwarmte van de ARN worden momenteel onderzocht.
Werken - We stimuleren besparing van energie en de opwek van groene energie en spreken bedrijven daaropaan. Binnen de GMR werken we mee aan het opzetten van een Regionaal Expertise Team voor bedrijven. - Wijchen is al een Fairtrade gemeente. We verkennen of we verdere stappen kunnen nemen om een Global Goals gemeente te worden. - We gaan verder met verduurzaming van onze gemeentelijke gebouwen en organisatie en maken een nadere uitwerking hiervan. We onderzoeken de implementatie van een CO2-prestatieladder. Zo geven we het goede voorbeeld.	Werken - We hebben besparing van energie en de opwek van groene energie gestimuleerd en bedrijven daaropaan aangesproken. Het Regionaal Expertise Team voor bedrijven is inmiddels operationeel. We hebben in 2023 een energieloket voor bedrijven en een zakelijke lening voor verduurzaming voor bedrijven gelanceerd. - Wijchen is al een Fairtrade gemeente. We hebben de verkenning naar de haalbaarheid van Wijchen als Global Goals gemeente in de raad besproken en gaan verder met uitvoering van de Global Goals. - We zijn bezig met de implementatie van een CO2-prestatieladder voor onze gemeentelijke organisatie en gebouwen. Zo geven we het goede voorbeeld. - We hebben kleine maar zichtbare energiebesparingsprojecten gedaan in de horeca met Sit&Heat kussens op terrassen en Green Dish (minder vlees op menu).

7.c Afval: opgeruimd staat netjes

Gemeente en inwoners zorgen samen dat afval netjes opgeruimd wordt. We gaan door met het stimuleren van de huishoudelijke afvalscheiding. Hiermee willen we bereiken dat afvalstoffen weer als grondstof kunnen worden ingezet en de hoeveelheid te verbranden restafval wordt beperkt. Bij knelpunten zoeken we naar praktische oplossingen.

In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
Onze afvalinzameling blijven we verbeteren. Daarbij hebben we aandacht voor het stimuleren van afvalscheiding: kwalitatief en kwantitatief. Hiervoor is een communicatiecampagne opgezet. • Voortzetten van de campagne “Weet wat je achterlaat”. • Een plan van aanpak opstellen om afvalinzameling bij woningen met ruimtegebrek te verbeteren waardoor deze inwoners worden gestimuleerd om hun afval beter te scheiden.	In het najaar van 2022 is de campagne “Weet wat je achterlaat” van start gegaan. In 2023 is "Weet wat je achterlaat' op meerdere events geweest, en is het aantal deelnemende winkeliers sterk uitgebreid. Ook is een link gemaakt tussen de beestenbende en 'Weet wat je achterlaat". Bij de begroting is onder andere een motie aangenomen waarbij de opdracht is voor grootschalige nieuwbouwprojecten op een andere manier afval in te zamelen. Wat de werkwijze zou moeten zijn wordt uitgewerkt. Hierbij wordt ook verkent of deze werkwijze ook toegepast kan worden bij bestaande

	woningen waar sprake is van ruimtegebrek.
We starten een proef met een tijdelijk, roulerend inzamelpunt voor grofvuil in wijken. Hiermee wordt het voor inwoners makkelijker om dichtbij huis weg te brengen. We gaan in beeld brengen hoe deze proef eruit moet zien. We doen eerst een verkenning voordat de pilot wordt opgestart naar de haalbaarheid van deze inzameling (kosten en milieu winst)	Dar is momenteel meerdere opties aan het uitwerken.
Zwerfafval gaan we tegen door in te zetten op bewustwording en het ondersteunen van initiatieven van inwoners om zelf zwerfafval op te ruimen. Voortzetten aanpak zwerfafval door inzet Beestenbende en vrijwilligers die zwerfafval opruimen etc.	De bestaande werkwijze is succesvol doorgezet. Het aantal beestebenders is nog verder gegroeid naar ruim 600.

7.d	***Doelmatigheid in verbrede rioleringszorg***
	We dragen zorg voor het inzamelen, transporteren en verwerken van afvalwater, hemelwater en grondwater. Samen met waterschap, provincie en rijk geven wij zo invulling aan het kwalitatief en kwantitatief duurzaam waterbeheer. *We beschermen de volksgezondheid en het milieu tegen maatschappelijk aanvaardbare (laagst mogelijke) kosten:* *— Voorkomen van verontreiniging van bodem, grond- en oppervlaktewater;* *— Voorkomen van persoonlijke en/of materiële schade als gevolg van afvalwater, hemelwater en grondwater;* *— Inzetten op doelmatigheid en kosteneffectiviteit.* *Hiervoor streven wij naar een kwantitatief (hydraulisch) en kwalitatief (milieutechnisch) goed functionerend stedelijk watersysteem. Dat betekent enerzijds een stedelijk watersysteem van voldoende capaciteit, anderzijds een in voldoende staat verkerend stedelijk watersysteem.*

In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
Van de riolering afkoppelen van 1 ha openbaar verhard oppervlak, in samenloop met reconstructies van de openbare ruimte.	Omdat nog geen reconstructies van de openbare ruimte hebben plaatsgevonden, is nog geen verhard oppervlak afgekoppeld.
Onderzoeken of de hemelwaterberging Woezik uitgebreid moet worden en zo ja de uitbreiding realiseren.	Onderzoek is gestart in 2022. Resultaten komen eind 2023 beschikbaar.
Aanschaffen van nieuw beheerpakket.	Huidige beheerpakket “Castor” wordt niet meer ondersteund door leverancier. Nadat duidelijk is geworden welk pakket(BAG/GIS) door Geo wordt aangeschaft/voortgezet, starten we de aanbestedingsprocedure voor een nieuw beheerprogramma.
Ontsluiten van de publieke peilbuizen in het besturingssysteem TMX.	Vanwege onverwachte stopzetting besturingssysteem TMX opgeschort tot nieuw besturingssysteem is aangeschaft (naar verwachting in 2024).

Klimaatmiddelen
In april 2023 ontving de gemeente Wijchen een toekenning van de zogenaamde CDOKE gelden (Capaciteit Decentrale Overheden voor Klimaat- en Energiebeleid), een tijdelijke regeling betreffende een meerjarige specifieke uitkering voor capaciteit (bemensing) van decentrale overheden voor de uitvoering van klimaat- en energiebeleid.

Daarnaast zijn specifieke uitkeringen beschikbaar gesteld voor energiearmoede en het nationale isolatieprogramma.

Deze middelen komen beschikbaar naast de jaarlijkse programmagelden. Dit betekent dat de komende jaren de volgende middelen beschikbaar zijn voor klimaat- en energiebeleid:

MIDDELEN

	2023	2024	2025
Programmagelden	€ 213.048	€ 218.989	€ 224.701
Klimaatakkoord gelden (CDOKE)	€ 723.794	€ 730.360	€ 736.925
sub-totaal	**€ 936.842**	**€ 949.349**	**€ 961.626**
SPUK energiearmoede	€ 916.015		
SPUK national isolatieprogramma	€ 526.348	€ 335.181	
TOTAAL	**€ 2.379.205**	**€ 1.284.530**	**€ 961.626**

N.B. toezegging Rijk: ook voor 2026 - 2030 wordt een regeling ingericht (wordt nog aan gewerkt)

Financiële verantwoording 2023

		Programma	*CDOKE/SPUK*	*Totaal Budget*	*Uitgaven 2023*	*Restant*	*Reserve*	*Balans*
1	Ontzorging	65.000	278.565	343.565	161.750	181.815	6.250	175.565
2	Duurzame warmte	0	178.000	178.000	22.720	155.280	0	155.280
3	Duurzame elektriciteit	0	120.000	120.000	115.000	5.000	0	5.000
4	Energietransitie	148.048	337.777	485.825	481.234	4.591	-86.804	91.395
5	SPUK energiearmoede	0	916.015	916.015	297.741	618.274	0	618.273
6	SPUK NIP	0	335.800	335.800	0	335.800	0	335.800
	Totaal	**213.048**	**2.166.157**	**2.379.205**	**1.078.445**	**1.300.760**	**-80.554**	**1.381.313**

Het restant van 2023 wordt geparkeerd in de daarvoor bestemde reserve en op de balans, zodat de gelden beschikbaar blijven in 2024 en verder. De op de balans geparkeerde gelden hebben betrekking op de rijkssubsidie, die we na 2025 moeten verantwoorden.
De klimaatmiddelen zijn onderverdeeld in 6 opgaven, te weten:

- Ontzorging
  Binnen het thema ontzorging vallen alle kosten voor het energieloket (zowel fysiek als digitaal), de energiecoaches en het regionaal energieloket voor bedrijven. Daarnaast is opdracht verstrekt voor de ontwikkeling van een publiekscampagne en starten we op korte termijn met de wijkaanpak isolatie.
- Duurzame warmte
  Naast de kosten voor verkennende onderzoeken naar de kansen voor collectieve warmtenetten, is hier ook het initiatievenbudget ondergebracht voor inwoners om lokale initiatieven te ontplooien op het gebied klimaat en energie. Inmiddels is een aantal inwonersgroepen actief, onder andere in Batenburg en Wijchen-zuid.
- Duurzame elektriciteit
  Dit betreft uitgaven voor alle werkzaamheden die te maken hebben met ruimtelijke procedures van grootschalige opwek-projecten, het herijken de gedragscode wind en het onderzoek naar een smart-energy-hub in Bijsterhuizen.
- Energietransitie algemeen
  Hierin zijn de personeelskosten ondergebracht voor medewerkers binnen de WDW die zich bezighouden met klimaat- en energiebeleid, zowel binnen team energietransitie als binnen andere teams van de WDW. Het betreft onder andere extra capaciteit voor team Economische Zaken ten aanzien van het verduurzamen van bedrijven, extra capaciteit voor juridische zaken voor de ondersteuning van RO procedures van grootschalige opwek-projecten en extra capaciteit voor team vastgoed voor energiebeheer. Ook de kosten voor de LES (Lokale Energie Strategie) en de implementatie van de CO2 Prestatieladder vallen hieronder.
- SPUK Energiearmoede
  Voor de bestrijding van energiearmoede is in 2022 een aanpak uitgerold, die in 2023 is voortgezet. Inwoners die het risico liepen om te maken te krijgen met energiearmoede, hebben het aanbod ontvangen om een energieklusser op bezoek te krijgen voor het nemen van kleine energiebesparende maatregelen. In specifieke gevallen kwamen mensen ook in aanmerking voor een energiezuinige koelkast.
- SPUK Nationaal Isolatie Programma
  De rijksoverheid heeft een specifieke regeling in het leven geroepen om woningen met een lage energie labels financieel te steunen bij het nemen van isolerende maatregelen door middel van subsidies. Er is een aanpak in de maak, die in 2024 wijkgericht van start gaat en op 21-11-2023 in het college is vastgesteld. De middelen van 2023 worden in 2024 ingezet.

Het afgelopen jaar is het team energietransitie sterk uitgebreid om alle taken op te pakken. We bevinden ons in een opstartfase, waardoor de uitgaven achterblijven bij de begroting. Naar verwachting zullen de uitgaven volgend jaar sterk stijgen.

Financieel:

(Bedragen x € 1.000)

TV	Taakveld	Begroot	JEV	Budget overheveling	Saldo
7.1	Volksgezondheid	1.835	1.782	30	22
7.2	Riolering	-924	-923	0	0
7.3	Afval	-1.240	-1.240	0	0
7.4	Milieubeheer	1.565	1.321	187	57
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	3	3	0	0
	Resultaat	**1.239**	**944**	**217**	**79**

TV	Toelichting verschil baten en lasten rekening/begroting (min is nadeel)	Structureel	Incidenteel
7.1	Bij het onderdeel GR GGD treedt een incidenteel voordeel op, omdat het onderdeel prijsstijgingen 2023 (begrotingswijziging GR GGD 2023) niet wordt doorbelast naar de gemeente(n).	0	27
7.2	Op basis van de meest recente gegevens van Munitax, zullen de opbrengsten uit de rioolheffing hoger uitvallen dan voorzien.	0	132
7.2	We verwachten dit jaar minder onderzoeken uit te laten voeren. Dit verrekenen we met de voorziening rioolheffing.	0	79
7.2	De voordelen op het taakveld riolering rekenen we af met de voorziening tariefsegalisatie, zodat de ontvangen belastingen voor dit doel beschikbaar blijven.	0	-211
7.3	Op basis van de meest recente gegevens van Munitax, zullen de opbrengsten uit de afvalstoffenheffing naar verwachting hoger uitvallen dan voorzien.	0	27
7.3	De verwerkingskosten voor restafval zijn hoger dan begroot. Op basis van dezelfde hoeveelheid ingezameld afval, verwachten wij een stijging van de kosten.	0	-125
7.3	Uit de afrekening van Dar over 2022 heeft de gemeente Wijchen geld terugontvangen.	0	93
7.3	Overig kosten	0	7
7.3	We zien minder voorvallen van bijplaatsingen en dumpingen, waar gemeentelijk ingrijpen noodzakelijk is.	0	13
7.3	Het saldo op het taakveld afval egaliseren we met de voorziening, zodat de ontvangen belastingen beschikbaar blijven voor dit doel.	0	-15
7.4	Er is een exploitatiebijdrage ontvangen voor Bankhoef van € 35k en een subsidie voor het energieloket 2023 van € 20k.	0	55
7.4	Naar verwachting wordt er dit jaar geen gebruik gemaakt van het budget milieuaspecten verkeer.	0	5
	Overig	0	-8
	TOTAAL	**0**	**79**

3.8 Programma 8 Wonen en bouwen

Speerpunten:

8.a We gaan bouwen *De komende jaren bouwen we fors meer woningen. Zo snel mogelijk. Daarom geven we nu voorrang aan het realiseren van bestaande plannen, met tijdelijk minder aandacht voor nieuwe initiatieven. De afgelopen jaren is al veel voorbereid dus de komende jaren kan de schop de grond in. Daarbij staat de kwaliteit van de leefomgeving voorop. De woningen die we bouwen passen bij de toekomstige behoeften. Denk aan woningen voor starters, ouderen en een- en tweepersoonshuishoudens. We willen dat mensen die hier willen blijven wonen dat ook kunnen.*	
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
Er komen de komende 10 jaar ongeveer 3000 nieuwe woningen bij. Voor de periode na 2030 verkennen we de opgave die voortkomt uit nieuwe prognoses en regionale afspraken. Daarnaast monitoren we de woningbouwopgave en -plannen en werken we aan het realiseren van harde plancapaciteit (zachte plannen hard maken).	De raad heeft dit jaar al een aantal bestemmingsplanen vastgesteld en daarmee harde plancapaciteit gerealiseerd. Monitoring van de woningbouwopgave is een continu proces.
We houden koers op lopende projecten Wijchen-West, Huurlingsedam, Kraanvogel, Tussen Kasteel en Wijchens Meer en Hart van Zuid. Bestemmingsplannen laatste fase Huurlingsedam en TKWM gaan ter vaststelling naar de raad.	Voor Wijchen-West is het stedenbouwkundig plan en de gemeentelijke grondexploitatie vastgesteld op 26 oktober 2023 door de raad. Daarnaast is met marktpartijen een anterieure overeenkomst getekend voor ontwikkeling. Het bestemmingsplan wordt in december 2023 ter inzage gelegd.
Er blijft ruimte voor collectieve wooninitiatieven en kleinere initiatieven, met name in de kleine kernen.	Dit is in lijn met beleid dat al 2 jaar geldt.
De instrumenten uit het Instrumentarium voor behoud van goedkope en betaalbare huur- en koopwoningen passen we op projectniveau toe (maatwerk).	Loopt, maatwerk per project. O.a. Koopstart in Huurlingsedam.
We ontwikkelen zoveel mogelijk energieneutraal en stimuleren circulair en natuur inclusief bouwen. We wegen hierbij duurzaamheid en betaalbaarheid af.	Nieuwbouw is aardgasloos en minimaal bijna energieneutraal. Circulair en natuur inclusief bouwen wordt in diverse projecten als ambitie ingezet en afhankelijk van grondposities ook gehandhaafd. Hiervoor is de Circulaire Impactladder gebruikt.
Bij woningbouwprojecten, niet zijnde de kleine particuliere initiatieven (kpi's), verplichten wij ontwikkelende partijen om voorafgaand aan de planologische procedure een omgevingsdialoog met omwonenden en andere belanghebbenden te voeren. Hiermee anticiperen wij op de komende Omgevingswet.	Voor Wijchen-West is een participatieplan aan de raad vastgesteld en vervolgens uitgevoerd (gemeente is zelf mede ontwikkelende partij). Daaruit volgden uiteindelijk extra sessies en keukentafelgesprekken voor persoonlijke belangen van omwonenden.
We verkennen aanvullende mogelijkheden voor woningsplitsing. We staan open voor initiatieven voor woningsplitsing.	In 2023 worden naar verwachting op diverse plaatsen in Wijchen woningsplitsingen gerealiseerd.
We zetten in op het realiseren van levensloopgeschikte woningen en seniorenwoningen.	In lopende woningbouwprojecten nemen we dit waar mogelijk op in het woningbouwprogramma.
We stimuleren ook bewoners van bestaande woningen om hun woning toekomstbestendig te maken (duurzaamheid en levensloopbestendigheid).	We hebben de toekomstbestendig wonen lening uitgebreid met leningen voor kleine particuliere verhuurders en Vve's.

We zetten in op het verminderen van de druk op de woningmarkt, bijvoorbeeld door het realiseren van flexwonen.	Flexwonen nu vooral i.r.t. noodvoorzieningen vluchtelingen.

8.b	***Sterke en prettige dorpen en wijken*** *We bouwen niet zomaar. De kwaliteit van onze dorpen en wijken staat voorop. We bewaren het dorpse karakter van Wijchen en de kernen. Dat betekent leefbare buurten met voldoende groen, waarin mensen elkaar ontmoeten en iets voor elkaar over hebben.*
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
Kwaliteit staat voorop. We streven naar variatie binnen nieuwbouwwijken en in bestaande wijken. Voor bestaande wijken werken we verder aan het toekomstbestendig maken van de woningvoorraad, bijvoorbeeld in Wijchen-Zuid. Dat betekent verschillende woningtypen, doelgroepen en prijsklassen. Bij elk woningbouwplan kijken we welk woningbouwprogramma passend is op de locatie en invulling geeft aan de lokale en gemeente brede woningbehoefte.	Doorlopend proces.
Bij nieuwe gebiedsontwikkelingen kijken we welke bouwhoogte past bij de omgeving (maatwerk).	Per ontwikkeling kijken we naar de gewenste hoogte en leveren we daar maatwerk op. Waarbij we in de basis altijd maximaal 4 hoog met een terug liggende 5e verdieping aanhouden. Daarbij geven we invulling aan de motie alleen bij hoge uitzondering hoger te bouwen dan de Wijchense norm. Als er wordt afgeweken van de Wijchense norm betrekken we de gemeenteraad in een zo vroeg mogelijk stadium om zijn mening te vragen.
We geven invulling aan de in 2022 vastgestelde Woonzorgvisie. We staan open voor nieuwe woonconcepten en woonvormen voor pre-mantelzorg.	We geven invulling aan de vastgestelde Woonzorgvisie en staan open nieuwe woonconcepten en woonvormen voor pre-mantelzorg. Dit jaar is de pilot Zorg-voor-elkaar-woningen gestart.

8.c	***Goede voorzieningen in de buurt*** *Voor een goede leefbaarheid is het belangrijk dat er voorzieningen in de buurt zijn. Denk aan ruimte voor groen, speelplekken voor onze jeugd, en dorpshuizen of wijkcentra om elkaar te ontmoeten.*
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
We bevorderen ontmoeten in nieuwe en bestaande wijken, o.m. door in nieuwe en bestaande wijken en dorpen te gaan voor levendige buitenruimten, die aantrekkelijk en veilig zijn.	Conform.
In Hart van Zuid werken we op basis van de gebiedsvisie verder aan een toekomstbestendig voorzieningenhart, met voldoende groen en ruimte voor ontmoeting. Daarbij blijven we de inwoners betrekken.	Het college heeft een participatieplan opgesteld (dat ook aan de raad is voorgelegd). Op basis van dit plan betrekken wij inwoners en andere stakeholders bij de totstandkoming van kaders en uitgangspunten en het masterplan voor een toekomstbestendig voorzieningenhart. In april 2023 zijn hiervoor live enquêtes afgenomen in de wijk en is een inloopbijeenkomst gehouden. Het resultaat hiervan is aan de inwoners en andere stakeholders teruggekoppeld. De verwachting is dat de raad begin 2024 een besluit kan nemen over de kaders en uitgangspunten.

Het project Tussen Kasteel en Wijchens Meer biedt een kwaliteitsimpuls aan het centrum. We gaan door op de ingeslagen weg, met een bruisend centrum en voldoende parkeerplekken. Dit doen we uiteraard samen met inwoners en ondernemers.	Conform.

8.d	***Investeren in het buitengebied*** *Ons buitengebied is mooi, en dat houden we graag zo. Dat doen we door de ruimte op een verstandige manier te gebruiken, waarbij we het landschap behouden en versterken en versnippering tegengaan.*
In 2023 doen we (begroting)	**Verantwoording**
We zijn terughoudend met bouwen in het buitengebied.	Via het KPI-beleid wordt geborgd dat er in principe niet in het buitengebied wordt gebouwd.
Slechte bermen in het buitengebied blijven we aanpakken.	Dit nemen we mee in ons reguliere onderhoud Ibor.
Duurzame veehouderij stimuleren wij door duurzaamheidsinitiatieven te faciliteren.	Qua duurzaamheid doen we in 2023 niet meer dan bieden wat in de lokale energie strategie komt te staan en het digitale energieloket opent dit jaar.
We geven agrariërs ruimte voor nieuwe perspectieven voor de toekomst.	In 2023 hadden we willen starten met de voorbereiding om samen met de sector te onderzoeken wat nodig is voor een toekomstbestendige landbouw en welke rol de gemeente daarbij kan vervullen.
We werken aan een gebiedsvisie voor het buitengebied, waarbij we nadrukkelijk oog hebben voor eventuele transformatie.	De voorbereiding hiervoor hadden we in 2023 willen starten maar wegens een gebrek aan capaciteit is dat niet gelukt.

Financieel:

				(Bedragen x € 1.000)	
TV	**Taakveld**	**Begroot**	**JEV**	**Budget overheveling**	**Saldo**
8.1	Ruimtelijke ordening	-149	-241	0	92
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	471	-29	0	500
8.3	Wonen en bouwen	-340	-833	313	180
	Resultaat	**-18**	**-1.103**	**313**	**773**

TV	**Toelichting verschil baten en lasten rekening/begroting (min is nadeel)**	**Structureel**	**Incidenteel**
8.1	Op 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Om onder de werkingssfeer van de huidige Wet ruimtelijke ordening te kunnen blijven vallen, zijn diverse bestemmingsplannen nog vóór deze datum in procedure gebracht. Dit geeft een impuls aan de opbrengst leges.	0	50
8.1	Op 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Om onder de werkingssfeer van de huidige Wet ruimtelijke ordening te kunnen blijven vallen, zijn diverse bestemmingsplannen nog vóór deze datum in procedure gebracht. Dit geeft een impuls aan de ontvangen bijdrage uit exploitatieovereenkomsten.	0	50
8.1	Voor planschade wordt geen structureel budget begroot, dit is opgenomen in de projecten en in de risicoparagraaf. Werkelijke kosten worden hier geboekt.	0	-8
8.2	Vrijval stelpost loon- en prijs index op projecten.	0	500
8.3	Dit zijn de leges exclusief Huurlingsedam fase 4 (ca. 277.000,- aan leges), vanwege onzekerheid of dit jaar hiervoor de vergunningen nog verleend kunnen worden. Verder zijn de legesinkomsten hoger dan begroot omdat er meer en grotere bouwplannen zijn ingediend dan verwacht. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de invoering van de omgevingswet per 1 januari 2024.	0	180
8.3	De advieskosten voor bouwvergunningen zijn hoger dan geraamd i.v.m. meer onderzoeken naar plantoetsing en stikstof.	0	-9
8.3	In verband met een voordeel door regionale inkoop en lagere afname van kadastrale producten, verwachten we een incidenteel voordeel van 9k.	0	9
	Overig	0	1
	TOTAAL	**0**	**773**

4. Bouwgrond

Op basis van de nota grondexploitaties bij de jaarrekening 2022 zijn de begrote winstnemingen bijgesteld.
Voor de projecten Kraanvogelstraat, Gebiedsvisie Hart van Zuid, Uitbreiding Bijsterhuizen, CPO Niftrik, CPO Hoogbroek en Balgoij West zijn wel al voorbereidingskredieten maar (nog) geen grondexploitaties vastgesteld. Voor Kraanvogelstraat fase 1a ligt op 30 november een beslisnota voor in de raad om het bestemmingsplan vast te stellen. Op 26 oktober heeft de raad de grondexploitatie Wijchen West vastgesteld.
In onderstaande tabel geven we de verwachte eindwaardes weer van alle lopende bouwgrondexploitaties:

Nr.	Complex	Totaal	2022	2023	2024	2025	>2025
1	Huurlingsedam (fase 1+2)	-517	-517				
2	TKWM	-1.646					-1.646
3	CPO Bergharen "de Rivierduin"	325	256	69			
4	CPO Duurzaam Wonsick	478	248			230	
5	Kleinschalige woningbouw Batenburg	-203				-203	
6	Huurlingsedam Fase 3	1.093					1.093
7	CPO Bergharen "de Steenuil"	32				32	
8	Huurlingsedam Fase 4	749					749
9	Wijchen West*	61					61
10	Afgewikkelde projecten	0					
	Totaal exploitaties	**372**	**-13**	**69**	**0**	**59**	**257**
1	Voorziening Huurlingsedam fase 1+2 (balans)	517	517				
2	Voorziening TKWM (balans)	1.646					1.646
3	Kleinschalige woningbouw Batenburg	203				203	
	Totaal voorzieningen	**2.366**	**517**	**0**	**0**	**203**	**1.646**
	Totaal Rapportage november 2023	**2.738**	**504**	**69**	**0**	**262**	**1.903**

Ten opzichte van de nota grondexploitatie hebben we de verwachte eindwaarde op het project Tussen Kasteel en Wijchens Meer aangepast, conform het raadsvoorstel waarover de raad op 30 november 2023 een besluit neemt.
Voor Wijchen West gaan we in bovenstaande tabel uit van het totaalresultaat inclusief infra, woonfonds, boekwinst op de grond en de nog te ontvangen provinciale subsidie van de provincie.

Risicoreserve grote projecten
In 2023 vormen we de risicoreserve grote projecten vanuit de algemene reserve voor een bedrag van € 10 miljoen. In 2023 wordt daar een beroep op gedaan voor de projecten TKWM (€ 3 miljoen) en Kraanvogelstraat (€ 150k). In het voorstel dat op 30-11 in de raad is behandeld gingen we nog uit van een bijstelling van € 4,3 miljoen op TKWM. Vanwege verkregen subsidie kunnen we dit bijstellen naar € 3 miljoen. Voorbereidingskosten die in 2024 gemaakt gaan worden voor Kraanvogelstraat (geschat op €50k), komen ook ten laste van deze risicoreserve. Daarmee resteert er nog een bedrag van €6,8 miljoen in de risicoreserve grote projecten.

5. Projecten

In dit hoofdstuk worden enkel de grote projecten, of projecten met actuele financiële of bestuurlijke risico's toegelicht. Hierbij zoomen we in op de voortgang, de risico's en de financiën.
In z'n algemeenheid zien we risico's vanwege de stijgende prijzen. Dit legt druk op de financiën van de lopende en in voorbereiding zijnde projecten, waarbij de bestaande financiële kaders onder druk komen te staan. We blijven dit volgen.

5.1 Hart van Zuid

Algemeen

De raad heeft op 26 september 2019 ingestemd met een routekaart 'Toekomst Hart van Zuid'. In de routekaart worden '5 opgaven' voorgesteld voor een integrale wijkaanpak om Wijchen Zuid toekomstbestendig te maken. Een van de 5 opgaven is 'Vitaal en bruisend voorzieningenhart' waarbij we het wijkhart bij het Zuiderpoort met alle maatschappelijke voorzieningen, woningen, winkels, gezondheidzorg en buitenruimte toekomstbestendig willen maken. Voor deze fysieke opgave is apart op 26 september 2019 een aanvullend werkkrediet verleend om een verdiepingsslag te maken voor de gebiedsvisie met de shareholders Talis en eigenaar van Winkelcentrum Rialto. Voor deze verdiepingsslag is subsidie voor de procesbegeleiding ontvangen van de Provincie.
In deze projectrapportage beperken we ons tot de opgave voor het voorzieningenhart. De routekaart voor de gehele wijkontwikkeling is ingebed in de reguliere begroting van de gemeente.

Scope vastgesteld door Raad

Project wordt conform scope uitgevoerd.

Financieel

Begroot	Werkelijk	Verplichting	Saldo huidig	PEV	Saldo
€ 450	€ 383	€ 48	€ 19	€ 450	€ 0

Indien de raad in latere fase opdracht verleent voor de fysieke herstructurering in het voorzieningenhart zal er t.z.t. een grondexploitatie worden geopend waarin het voorbereidingskrediet wordt opgenomen. Er is een gebiedsvisie opgesteld met aanvullend voorbereidingskrediet (€ 80k) in 2019. Dekking geschiedt deels door provinciale subsidie en de eigenaar van het winkelcentrum 24,5k en 15k.

De gebiedsvisie is afgerond met een negatief resultaat. Er worden samenwerkingsmogelijkheden onderzocht met externe partijen om gezamenlijk tot een kwalitatief optimale en financieel efficiënte transformatie te komen van het voorzieningengebied. Voor de Masterplanfase is

een werkkrediet van 300K beschikbaar gesteld.

Op 21 december 2022 en op 5 april 2023 is aan de raad gemeld dat het proces langer duurt en we een extra tussenstap nodig hebben. De kosten die zijn gemoeid met de 'masterplanfase' kunnen waarschijnlijk niet geheel uit het resterende budget worden gerealiseerd. Ons college zal tijdig aan uw raad een aanvullend voorstel doen.

Verloop onvoorzien

Budget	€ 0
Restant saldo onvoorzien	**€ 0**

Oplevering

Begroot	Verwacht	Toelichting
2e helft 2022	eind 2023, besluit raad begin 2024	De raad heeft opdracht gegeven voor het opstellen van een Masterplan voor het voorzieningengebied. De verwachting is dat het masterplan eind 2023 gereed is en de raad hierover begin 2024 een besluit kan nemen

5.2 Kraanvogel

Algemeen

In het coalitieakkoord 2018-2022 heeft ons college afgesproken om aan de slag te gaan met een visie en een plan. Sinds 2019 is er gewerkt aan een stedenbouwkundige studie naar de mogelijkheden van transformatie van de Kraanvogel. Op 2 juni 2020 heeft de gemeenteraad het ambitie- en visiedocument Kraanvogelstraat vastgesteld. In de afgelopen periode zijn in opdracht van de gemeente diverse studies opgesteld gericht op mogelijke planvorming en de financiële effecten daarvan. Er is een eerste fase geformuleerd, deze bevat ongeveer 100 woningen. Wij hebben de raad onlangs geïnformeerd over de effecten van de planvorming. Voor de noordzijde van de eerste fase ligt er een plan. Gebleken is dat het niet mogelijk is om de herinrichting van het openbare gebied van de Kraanvogelstraat te bekostigen uit de transformatie. Het is echter onwenselijk om het openbaar gebied niet aan te pakken als er gedeeltelijke transformatie naar wonen plaatsvindt. De verwachting is dat herinrichting niet volledig kan worden betaald uit onderhoudsbudgetten.

Scope vastgesteld door Raad

Project wordt conform scope uitgevoerd.

Financieel

Begroot	Werkelijk	Verplichting	Saldo	PEV	Saldo
€ 150	€ 146	€ 0	€ 4	€ 186	-€ 36

Op dit moment voorzien we een klein tekort op het voorbereidingskrediet, vanwege het binnenhalen van een lager subsidiebedrag dan begroot. Bij de vaststelling van het voorbereidingskrediet is besloten dat de algemene reserve hiervoor ingezet kan worden. Het voorbereidingskrediet zal niet kunnen worden ingebracht in een grondexploitatie voor dit gebied. De transformatieopgave staat dermate onder druk dat de financiële ruimte daarvoor ontbreekt. De raad neemt op 30 november een besluit over fase 1a, waarbij de voorbereidingskosten ten laste van de risicoreserve grote projecten wordt gebracht.

Verloop onvoorzien

Budget	€ 0
Restant saldo onvoorzien	**€ 0**

5.3 Herhuisvesting vluchtelingen

Algemeen

In het voormalige gemeentekantoor aan de Kasteellaan vangen we vluchtelingen uit Oekraïne op. We hebben een tijdelijk verblijf gemaakt voor 200 vluchtelingen. Het oude kantoor gaan we binnen afzienbare tijd slopen voor de ontwikkeling van het project 'Tussen Kasteel en Wijchens Meer" (hierna: TKWM). Het college heeft vastgelegd dat het voormalige gemeentekantoor beschikbaar is tot eind van de zomer 2023. Als de noodopvanglocatie hier langer in gebruik blijft, stagneert de woningbouwopgave aldaar.
Algemeen bestaat de opvatting dat de vluchtelingen niet op korte termijn terug naar Oekraïne kunnen. We hebben een verantwoordelijkheid om deze vluchtelingen te (her-) huisvesten in onze gemeente. Deze toekomstige ontwikkellocatie (Westflank centrum Wijchen) is gemeente-eigendom. We gaan hier snel tijdelijke woonvoorzieningen bouwen als alternatief voor het oude gemeentekantoor. De locatie is relatief vrij gelegen en ligt dichtbij de centrumvoorzieningen en het openbaar vervoer.
We hebben opdracht gegeven voor het realiseren van 81 flexwoningen hier kunnen we 220 Oekraïense vluchtelingen herhuisvesten. Er komen bovendien 4 units voor gemeenschappelijk gebruik.
De opzet van dit plan is nadrukkelijk tweeledig: 1) herhuisvesting van vluchtelingen uit Oekraïne en 2) een inhaalslag maken in de huisvesting van lokale starters op de woningmarkt en jongeren. De bedoeling is dat we de woonvoorziening na 2 jaar inzetten voor lokale starters en jongeren. Dit is afhankelijk van de ontwikkelingen rondom de huisvesting van Oekraïense vluchtelingen. Met de woningcorporatie zijn we in gesprek om het gebouw over te nemen zodat zij het beheer en exploitatie verzorgen.

Financieel

Begroot	Werkelijk	Verplichting	Saldo	PEV	Saldo
€ 6.732	€ 5.738	€ 0	€ 994	€ 6.432	€ 300

We verwachten het project binnen de beschikbaar gestelde middelen af te ronden. In verband met de overdracht aan de woningcorporatie hebben we het inrichtingsbudget niet nodig. Wij huren het complex gemeubileerd van de woningcorporatie.

Oplevering begroot: aug-2023
Oplevering verwacht: technisch opgeleverd, alleen financieel nog af te wikkelen.

5.4 Verduurzaming Mozaïek

Algemeen
Dit project wordt een "Engineer- en Buildopdracht" tot verduurzaming van Het Mozaïek. De raad heeft op basis van het exerne haalbaarheidsonderzoek in november 2022 een budget van € 6.326.605 beschikbaar gesteld voor de verduurzaming van bouwdeel A, B en C. De raad besloot aanvullend in juni 2023 het budget te verhogen tot € 6.801.383 om ook bouwdeel D integraal te verduurzamen en in te richten voor extra functies (jeugdgezondheidszorg, verloskundige praktijk en uitbreiding bibliotheek). Het Voorlopig ontwerp met vraagspecificatie beschrijft aan welke energetische eisen de vier bouwdelen moeten voldoen na oplevering. Via een openbare aanbestedingsprocedure zijn vijf aannemers geselecteerd. Zij ontvangen dit jaar het ontwerp en de vraagspecificatie en kunnen dan binnen een taakstellend budget inschrijven op het project. Een beoordelingscommissie wijst de aannemer aan die de opdracht gegund krijgt op basis van de "Economisch meest gunstige inschrijving". Volgens voorlopige planning beginnen de bouwwerkzaamheden gefaseerd in augustus 2024 met bouwdeel D, in januari 2025 gevolgd door bouwdeel A en B en C. De Oplevering is voorzien in januari 2026. Voor dit project is een projectplan opgesteld.

Scope vastgesteld door Raad
Project wordt conform scope uitgevoerd.

Financieel

Begroot	Werkelijk	Verplichting	Saldo	PEV	Saldo
€ 6.668	-€ 748	€ 0	€ 7.415	€ 6.668	€ 0

Het project is nog in de opstartfase. Omdat een deel van de subsidie al is ontvangen en de kosten nog grotendeels moeten volgen, staat er nu en negatief bedrag bij werkelijk.

Verloop onvoorzien

Budget	€ 688
Restant saldo onvoorzien	**€ 688**

Oplevering

Begroot	Verwacht	Toelichting
Jan-2026	Jan-2026	

5.5 Overige projecten/ kredieten 2023

Krediet omschrijving	Begroot	Kosten tm periode	Saldo	PEV	Verwacht project resultaat	Verwachte oplever datum	Toelichting
Waterkwaliteitspooronderzoek	€ 150k	€ 29k	€ 121k	€ 150k	€ 0k	dec-24	Onderzoek loopt. Door complicaties uitloop project naar 2024.
Fietspad Ravensteinseweg	€ 515k	€ 269k	€ 246k	€ 515k	€ 0k	dec-24	Zie raadsinformatienota Ravensteinseweg fase 2 (Z/23/113275). Daarnaast is er recentelijk asbest gevonden in de grond, de saneringskosten lopen hoog op.
Dynamisch parkeerrouteverwijssysteem	€ 375k	€ 20k	€ 355k	€ 575k	-€ 200k	dec-24	Projectvoorbereiding is gestart. Uitvoering in 2024.
Afkoppelprojecten 2023	€ 150k	€ 0k	€ 150k	€ 0k	€ 150k	dec-23	Alleen afkoppelen in samenloop met reconstructies. Nog geen reconstructies uitgevoerd. Naar verwachting vindt tot eind 2023 ook geen reconstructie meer plaats. Budget 2023 kan vervallen (terug naar voorziening riolering).
Uitbreiding hemelwaterberging Woezik	€ 100k	€ 0k	€ 100k	€ 100k	€ 0k	dec-24	Onderzoek loopt nog. Conclusies onderzoek worden eind 2023 verwacht. Thans nog niet bekend of aanleg extra hemelwaterberging noodzakelijk is.
Fietspad Batenburg	€ 750k	€ 0k	€ 750k	€ 750k	€ 0k	dec-24	Project in voorbereiding.
Aanschaf en Implementatie. nieuw beheerpakket riolering	€ 40k	€ 0k	€ 40k	€ 40k	€ 0k	jul-24	Project loopt.
Straatverlichting Wijchen, Leur, Hernen	€ 100k	€ 20k	€ 80k	€ 20k	€ 80k	gereed	Door het nieuwe beleidsplan vervallen.
VRI Hoefsestraat	€ 45k	€ 40k	€ 5k	€ 30k	€ 15k	aug-23	Afgerond.
Drempels Maasbanddijk	€ 90k	€ 90k	€ 1k	€ 85k	€ 5k	aug-23	Asfalt kosten zijn ondertussen gestegen. Ook loonkosten en brandstofprijzen zijn flink gestegen. Hierdoor is het project duurder dan eerder ingeschat.
Uitvoeringsprogramma Wegen 2023	€ 1.121k	€ 143k	€ 978k	€ 604k	€ 517k	dec-23	Een aantal geplande projecten worden niet uitgevoerd en zijn afhankelijk van een nieuw meerjarenperspectief.
Uitvoeringsprogramma OVL 2023	€ 169k	€ 0k	€ 169k	€ 169k	€ 0k	dec-23	
Leefbaarheid Hernen Bergharen	€ 190k	€ 98k	€ 92k	€ 190k	€ 0k		Met het samenwerkingsverband zitten we in een doorontwikkelingsfase. We bepalen wat is afgerond en wat nodig is voor de toekomst. De raad heeft een besluit genomen over aanvullend krediet Zandloper.
Uitbreiding gymzaal Zandloper	€ 310k	€ 63k	€ 247k	€ 310k	€ 0k		De uitbreiding van de gymzaal start in Q3/4 van 2023. we verwachten de oplevering in Q2 2024. De financiële afronding verwachten we in Q3 van 2024. de verbouwing heeft vertraging opgelopen doordat er eerst een vleermuisonderzoek uitgevoerd moest

Krediet omschrijving	Begroot	Kosten tm periode	Saldo	PEV	Verwacht project resultaat	Verwachte oplever datum	Toelichting
							worden.
RSA Renovatie Natuurgrasvelden	€ 403k	€ 0k	€ 403k	€ 0k	€ 403k	nvt	Vervalt.
1e inr. Bonte Boomhut 1st tranche	€ 88k	€ 0k	€ 88k	€ 88k	€ 0k	dec-23	School start in september. Verwacht eindsaldo 0
Binnenklimaat scholen	€ 37k	€ 30k	€ 7k	€ 30k	€ 7k		Airco's zijn geplaatst.
Ver-nieuwbouw PRO College	€ 3.112k	€ 2.937k	€ 175k	€ 3.112k	€ 0k	jul-23	School is opgeleverd. Financiële afwikkeling volgt. Verwacht eindsaldo 0.
Ver/nieuwbouw Speelhoeve	€ 12.700k	€ 77k	€ 223k	€ 12.700k	€ 0k	Dec-2025	
Hybrideveld Diosa (veld 2)	€ 473k	€ 352k	€ 121k	€ 390k	€ 83k	okt-23	Afgerond.
Voorbereidingskrediet renovatie Meerval	€ 35k	€ 45k	-€ 10k	€ 46k	-€ 11k	dec-23	Traject loopt. Verwacht eindsaldo -11K
Aanpassing Maaswaal college	€ 842k	€ 67k	€ 775k	€ 842k	€ 0k	dec-24	Bouwvoorbereiding is gestart.
Nieuwe basisschool eerste inrichting	€ 18k	€ 0k	€ 18k	€ 18k	€ 0k	sep-24	
AVW Atletiekbaan KG & NG	€ 321k	€ 0k	€ 321k	€ 321k	€ 0k	Medio 2024	

5.6 Uitvoeringsprogramma 2023

Project	OMSCHRIJVING	Begroot	Werkelijk	Saldo	PEV	Saldo	Toelichting
	Uitvoeringsprogramma doorlopend uit 2022						
21019	Europaplein stamriool gem kantoor	173	0	173	173	-1	2024
21074	Stuifstraat thv 5-10	203	232	-29	235	-32	Gereed en afsluiten
21100	Molenweg naast nr 40	5	0	5	5	0	Gereed en afsluiten
21106	Aalsburg 15e en 18e straat	131	0	131	131	0	2024
21133	Wijchen Zuid armaturen (150 stuks)	53	7	46	53	-1	feb-24
21139	Sportlaantje	293	224	69	224	69	Gereed en afsluiten
21140	Homberg 11e tm 14e straat	332	13	319	332	0	nov-24
21141	Kranenhof, Smitskampje en Vijgebos	233	93	140	233	0	feb-24
21142	Kerkstraat, Dorpsstraat, Gildestraat	25	46	-21	25	0	feb-24
21145	Diversen armaturen Centrum en Valendries	135	95	40	135	0	feb-24
21147	Homberg 31e straat	79	0	79	79	0	feb-24
21148	Kleine groenprojecten 2022	133	58	74	133	-1	eind 2023
21151	Ringlaan	30	30	0	30	0	feb-24
21153	Saltshof 31e straat	15	0	15	0	15	2024
21154	Sluiskamp 30-31e straat	19	0	19	19	-1	feb-24
21158	Veenseweg (OVL)	20	20	0	20	0	feb-24
21167	Passedwarsstraat	16	0	16	16	0	nov-23
	Uitvoeringsprogramma 2023						
40004	VZ: Vervanging rationeel rioolbeheer	328	10	319	166	162	
40005	VZ: Vervanging mechanische riolering	166	107	59	415	-249	
40010	VZ: Baggeren waterpartijen	6	0	6	6	0	
40012	VZ: Vervanging afvalinfrastructuur	165	0	165	165	0	
21169	Den Berg	110	0	110	110	0	
21170	Asfaltbestek	778	0	778	778	0	dec-23
21171	Bedrijventerrein Oost	119	0	119	119	0	
21172	Berkenhof	228	0	228	228	0	dec-24
21173	Touwslagersbaan en Willibrordussr	162	0	162	162	0	dec-23
21174	Gruttostraat Draaitolterrein	19	0	19	19	0	
21175	Homberg 10e, 11e, 35e straat	286	0	286	0	286	Vervalt, afsluiten
21176	Kleine groenprojecten	37	0	37	37	0	dec. 2023
21177	Kraaijenberg 7502-7514	21	0	21	21	0	dec. 2023
21178	Spoorwegovergangen	120	0	120	120	0	
21179	Vormerseweg	45	0	45	45	0	dec. 2024

Project	OMSCHRIJVING	Begroot	Werkelijk	Saldo	PEV	Saldo	Toelichting
21180	Wijchensmeer deel 1 en 4	100	0	100	100	0	dec. 2023
21181	Schaarsestraat	10	0	10	10	0	dec. 2024
	TOTAAL	**4.593**	**935**	**3.659**	**4.344**	**250**	

6. Begrotingswijziging

Bij de rechtmatigheidsverantwoording vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. De financiële beheershandelingen moeten tot stand komen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting. Als blijkt dat de gerealiseerde bedragen hoger zijn dan de geraamde bedragen is er sprake van een onrechtmatigheid (begrotingsonrechtmatigheid). Dit omdat de overschrijding een inbreuk vormt op het budgetrecht van de gemeenteraad.
We constateren in deze rapportage een aantal afwijkingen op programma's, welke we met onderstaande begrotingswijziging repareren. Deze mutaties komen voort uit bestaand beleid. Nieuw beleid wordt alleen bij de Begroting en Perspectiefnota afgewogen.

In de samenvatting (hoofdstuk 2) hebben we de grote afwijkingen benoemd. Meer in detail vind u de analyses binnen de programma's in hoofdstuk 3. Met onderstaande begrotingswijziging passen we de budgetten aan op basis van de jaareindeverwachting uit deze rapportage, waarbij we ook de mutaties met de reserves meenemen. Bij de jaarrekening gaan we vervolgens de afwijkingen ten opzichte van deze stand analyseren en rapporteren.

In onderstaande tabel betekenen negatieve getallen een nadelig effect op het begrotingsresultaat. Zo betekent een negatief getal onder baten, minder verwachte inkomsten. Een negatief getal onder lasten betekent meer uitgaven. Een negatief getal onder onttrekkingen, betekent minder inzet uit de reserve en een negatief getal onder dotatie, een hogere storting in de reserve ten laste van het resultaat.

					Reserves		Eindtotaal
Programma	**Taakveld**	**Taakveld omschr.**	**Inkomsten**	**Uitgaven**	**Onttrekking**	**Dotatie**	
0	**0.1**	Bestuur	-6	-8			-14
	0.2	Burgerzaken	-37	-93			-130
	0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	-6	-42	11		-37
	0.4	Overhead	106	457	-198		365
	0.5	Treasury	-1.113	1.189			76
	0.62	OZB niet-woningen	-36				-36
	0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	2.624				2.624
	0.8	Overige baten en lasten	7.374	-7.219		29	184
	0.61	OZB woningen	-1				-1
	0.64	Belastingen overig	-5				-5
	0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)		-54			-54
Totaal 0			**8.900**	**-5.769**	**-187**	**29**	**2.972**
1	**1.1**	Crisisbeheersing en brandweer	10	-9			2
	1.2	Openbare orde en veiligheid	13	-37			-23
Totaal 1			**24**	**-45**			**-21**
2	**2.1**	Verkeer en vervoer	88	-127			-40
	2.2	Parkeren		50			50
	2.5	Openbaar vervoer	-1	4			3
Totaal 2			**87**	**-73**			**14**
3	**3.1**	Economische ontwikkeling		-3			-3

Programma	Taakveld	Taakveld omschr.	Inkomsten	Uitgaven	Reserves		Eindtotaal
					Onttrekking	Dotatie	
	3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	295	277	-250		322
	3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-8	1			-8
	3.4	Economische promotie	46	21			68
Totaal 3			**333**	**296**	**-250**		**379**
4	**4.2**	Onderwijshuisvesting	57	-107	0		-50
	4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken		74			74
	4.1	Openbaar basisonderwijs		4			4
Totaal 4			**57**	**-29**	**0**		**28**
5	**5.1**	Sportbeleid en activering		15			15
	5.2	Sportaccommodaties	728	-227	-40	-227	235
	5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-1	-27	112	-83	1
	5.4	Musea	1	-1			0
	5.5	Cultureel erfgoed	17	-49		33	0
	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	4	69	-75	-8	-10
Totaal 5			**749**	**-220**	**-2**	**-286**	**240**
6	**6.1**	Samenkracht en burgerparticipatie	-2.413	1.334	-372	1.463	12
	6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	4	9	10	-12	11
	6.3	Inkomensregelingen	148	-1.312	-66		-1.230
	6.4	Begeleide participatie		0			0
	6.5	Arbeidsparticipatie		69			69
	6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)		-49	124		75
	6.71d	Overige maatwerkarrangementen (WMO)		1			1
	6.71a	Hulp bij het huishouden (WMO)		45		-45	0
	6.71b	Begeleiding (WMO)		-77	77		0
	6.71c	Dagbesteding (WMO)		168	-29	-139	0
	6.72a	Jeugdhulp begeleiding		-261	265	-4	0
	6.72b	Jeugdhulp behandeling		-387	387		0
	6.72c	Jeugdhulp dagbesteding		-19	25	-6	0
	6.73a	Pleegzorg		11		-11	0
	6.73b	Gezinsgericht		-215	215		0
	6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig		-294	294		0
	6.74a	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf		-281	281		0
	6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf		-1.161	565	-5	-600
	6.74c	Gesloten plaatsing		179		-179	0
	6.82a	Jeugdbescherming		35		-35	0
	6.82b	Jeugdreclassering		-29	29		0
	6.81b	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)		98			98

Programma	Taakveld	Taakveld omschr.	Inkomsten	Uitgaven	Reserves Onttrekking	Reserves Dotatie	Eindtotaal
	6.81a	Beschermd wonen (WMO)	-10	10			0
Totaal 6			**-2.270**	**-2.126**	**1.806**	**1.027**	**-1.564**
7	**7.1**	Volksgezondheid		22			22
	7.2	Riolering	130	-132		1	0
	7.3	Afval	13	-207		193	0
	7.4	Milieubeheer	603	-554	8		57
Totaal 7			**746**	**-870**	**8**	**195**	**79**
8	**8.1**	Ruimtelijke ordening	100	-7	0		92
	8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)		500			500
	8.3	Wonen en bouwen	131	49			180
Totaal 8			**231**	**542**	**0**		**773**
Eindtotaal			**8.856**	**-8.296**	**1.373**	**965**	**2.898**

In bovenstaande tabel geven we de mutaties ten opzichte van de begroting in dotaties en onttrekkingen aan reserves weer. In onderstaande tabel specificeren we de mutaties in de dotaties en onttrekkingen naar de betreffende reserves.

Daarbij staat AR voor Algemene Reserve, BR voor Bestemmingsreserve, ER voor Egalisatiereserve en Afs.res voor Afschrijvingsreserve.

Programma	Omschrijving kostensoort	Onttrekking	Dotatie
0	BR: eenmalige middelen		29
	ER: Onderhoud Overige gebouwen	-187	
Totaal 0		**-187**	**29**
3	AR: Algemene Reserve	-250	
Totaal 3		**-250**	
4	Afs.R: Ventilatiesysteem Leemweg 121	0	
Totaal 4		**0**	
5	BR: Landschapsontwikkelingplan		-19
	ER: Corona compensatie	112	-83
	ER: Groen	-60	11
	ER: Gymmaterialen	-131	
	ER: Onderhoud Overige gebouwen	39	
	ER:gemeentelijke monumenten		33
	BR: Renovaties Sportvelden		-45
	BR: RSA Tennis	-80	
	Afs.R: 3e Hockeyveld Campus Wijchen	-22	-89
	Afs.R: Kunstgrasveld Diosa	85	-28

Programma	Omschrijving kostensoort	Onttrekking	Dotatie
	Afs.R: Renovatie crossbaan Wycross	1	-26
	Afs.Res. Automatische beregening	7	
	Afschrijvingsreserve RSA	51	-40
	ER: Egalisatiereserve tarieven hondenbelasting	-5	
Totaal 5		**-2**	**-286**
6	AR: Algemene Reserve	15	
	BR: eenmalige middelen	-95	-15
	ER: exploitatiesaldo tijdelijk huisvesting		1.497
	ER: Onderhoud Overige gebouwen	-387	-20
	ER: Uitvoering WMO beleidsplan	204	-184
	ER: 2D`s WMO-JEUGD	2.069	-252
Totaal 6		**1.806**	**1.027**
7	ER: Onderhoud Overige gebouwen	8	1
	ER: Reserve afvalstoffenheffing		193
Totaal 7		**8**	**195**
8	ER: Actualiseren bestemmingsplannen	0	
Totaal 8		**0**	
Eindtotaal		**1.373**	**965**